

Arkeol. os. 23/10.2.1993

MIKKELIN MLK KYYHKYLÄNNIEMI
VANHA-KYYHKYLÄ *myt. 1000 00 2230*
RAUTAKAUTISEN MUINAISJÄÄNNÖKSEN
ARKEOLOGINEN KAIVAUS
KESÄ - HEINÄKUUSSA v. 1991

Hannu Poutiainen

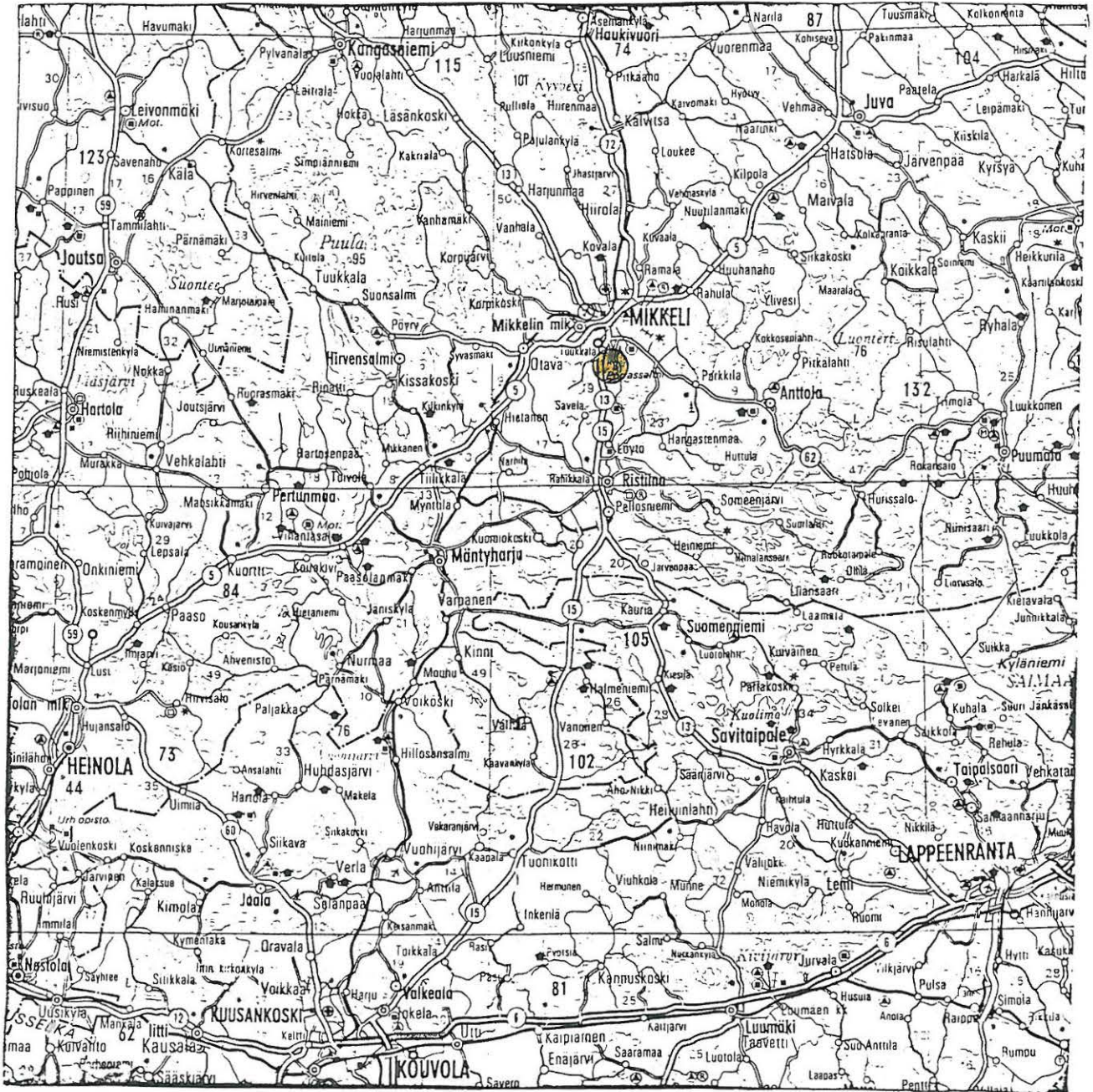
SISÄLTÖ

Sivu

I	Tutkimuskohde	5
II	Kenttätyöt vuonna 1991	6
II.1	Tutkimusalueen valinta	6
II.2	Kaivauksen toteutus v. 1991	6
II.3	Kerrokset, tasot ja löydöt	7
II.4	Tulkinta	12
III	Mietelmiä ja päätelmiä	19
	Kirjallisuutta	33
	Kuva- ja negatiiviluettelo	34
	Karttaliitteet	
	Mv-valokuvat	

Liite : raaka-aineet

alkuperäiset puottimat 8.1.1996

(autoilijan tiekartta, Suomi ja Pohjoiskalotti, 1:300 000, 1992 - ote)

Mikkelin mlk, Kyyriylänniemi

3516

(pk-ote 3142 04 Porrassalmi, 1:20 000, 1937)

Mikkelin mlk, Kyyhkylänniemi, Vanna-Kyyhkylä

I Tutkimuskohde

MIKKELI MLK KYYHKYLÄNNIEMI VANHA-KYYHKYLÄ

Tutkimusalueen peruskoordinaatit
 pk 3142 04 Porrassalmi 1987
 x 6336 42
 y 3515 54
 z 82,5

KUNTA: Mikkelin mlk

KYLÄ: Kyyhkylänniemi

TILA: Kyyhkylä Rno 1:118

MAANOMISTAJA v. 1992: Sotainvalidien Veljesliitto ry
 Kasarmik. 34, 00130 Helsinki
 90 - 177 003

VUOKRAVILJELIJÄ v. 1992: Seppo Suominen
 Porrassalmi, 50100 Mikkeli
 955 - 176 675

KOHDE: Alue 5, rautakautinen muinaisjäännös, lk II

YMPÄRISTÖNKUVAUS: Tutkimusalue sijaitsee Mikkelin tuomiokirkosta noin seitsemän kilometriä eteläkaakkoon, Kyyhkylänniemen pohjoisosassa. Kyyhkylänniemi on kapean, saaristoisen ja mutkikkaan Saimaaseen kuuluvan vesiväylän varrella. Niemi on topografialtaan varsin 'selvärainen' alue: harju rajaa sitä lännessä ja vesistö ympäröi sitä kaikilta muilta ilmansuunnilta. Alueella on joitakin kalliopaljastumia, mutta korkokuva on suhteellisen loivapiirteinen. Maalajeja tutkimusalueella on useita: moreeni, hietta, hiesu, hiesu/savi.

LÖYDÖT: KM 26594:1-103 (diar. 11.9.1991)

AIEMMAT LÖYDÖT: KM 10476, 10629, 10814, 10862, 18994, 21460, 25712,
 25715, 25716

TUTKIMUKSET: Leppäaho 1937, 1938 kaiv., Sarasmo 1938 inv., Huurre 1972 tark., Poutiainen 1990 tark., Poutiainen 1990 koekaiv.

HUOMAUTUKSIA: Ennen arkeologisia kaivauksia muinaisjäännösalueelle oli tiin suunniteltu puistoalueen laajentamista, lähinnä nurmikkoa.

II Kenttätyöt vuonna 1991

Kenttätyöt Mikkelin mlk:n Kyyhkylänniemessä toteutettiin vuonna 1991 museoviraston toimesta ja valtion velvoitetyöllistämishjelman puitteissa. Kaivauksenjohtajana toimi hum. kand. Hannu Poutiainen, kartanpiirtäjänä hum. kand. Tuija Kirkinen ja tutkimusavustajana fil.yo. Päivi Maaranen. Kaivajat olivat pitkäaikaistyöttömiä ja heidän määränsä työmaalla vaihteli olleen keskimäärin tusinan verran. Eräinä päivinä oli mukana myös Suur-Savon museon henkilökuntaa ja Mikkelin harrastaja-arkeologeja.

II.1 TUTKIMUSALUEEN VALINTA

Kyyhkylän kuntoutussairaalan itäpuolella osuttiin vuoden 1990 tutkimuksissa maanäyttekairalla noen ja hiilen sekaiseen kulttuurikerrokseen, jossa tuntui olevan tiivis kiveys. Tämän perusteella paikalle kaivettiin yksi koekuoppa. Kairauksista ja koekuopasta tehtyjen havaintojen perustella paikalle avattiin 4 x 4 metrin kokoinen kaivausalue.

Löytöjä kaivausalueelta tuli varsin vähän. Rautakautisiksi tulkittavia artefakteja alueelta saatiin ainoastaan kaksi. Ensimmäisestä kerroksesta löytyi tiiviin kiveyksen päältä rautainen nuolenkärki (KM 25712:163) ja kerroksesta 7 löytyi pieni pala rautakauden tyyppin keramiikkaa (25712:166B). Lisäksi tulkoit mainituiksi ensimmäisestä kerroksesta tulleet kolme pientä pronssipalaa (25712:166A).

Kivikerrosten alta löytyi enimmäkseen kotieläinten hampaita ja hieman palanutta savea. Nuolenkärjen ja rautakauden tyyppin keramiikan perusteella kohteen otaksuttiin ajoittuvan rautakaudelle. Kulttuurikerrokset, kiveykset ja löydöt viittasivat siihen, että kaivausalueella osuttiin mahdollisesti rautakautiseen polttokalmistoon. Palanutta luuta tai muuta selvästi polttohautaukseen viittaavaa ei kaivauksessa kuitenkaan löydetty. Löydöt ja kulttuurikerrokset vaikuttivat kuitenkin sen verran lupaavilta, että kaivauksia päätettiin jatkaa seuraavana vuonna, mikäli mahdollista.

II.2 KAIVAUKSEN TOTEUTUS v. 1991

Peruslinja ja korkeuskiintopisteen sijainti

Peruslinja paalutettiin suuntaan 14g (kompassilukema) 2 m:n välein käyttäen 1 m:n mittaisia puupaaluja. Peruslinjan suunta katsottiin suuntimakompassilla linjakeppejä apuna käyttäen. Paalujen väliset etäisyydet mitattiin 30 ja 50 m:n nauhamitoilla kunkin paalun lounaiskurmasta; maaston korkeuserojen aiheuttamia mahdollisia vääristymiä mittauksissa ei korjattu. Peruslinjan suunta ja sijainti määräytyi vuoden 1990 koekaivauksen mukaisesti.

Koordinaatistossa x on pohjois- eli pystysuora akseli ja kasvaa ilman-suuntien mukaan katsottuna etelästä pohjoiseen; y on vaakasuora akseli ja kasvaa lännestä itään.

Koordinaatiston kiinnitys (sama kuin vuonna 1990): Suunta- ja etäisyysmittausten lähtöpisteestä K1 (kartalla 0): paaluun 1104/950 15.7 m suuntaan 335g; paaluun 1096/928 36 m suuntaan 309g; paaluun 1070/952 32 m suuntaan 241g; paaluun 1090/1000 36 m suuntaan 132g; paaluun 1104/1000 35 m suuntaan 107g; asuinrakennuksen luoteiskulmaan (kartta 0, kirjaintunnus D).

Suunta- ja etäisyysmittausten lähtöpisteestä K2 (ks. kartta 0): ladon koilliskulmaan (kartta 0, kirjaintunnus B) 13 m suuntaan 003g; ladon kaakkoiskulmaan (kartta 0, kirjaintunnus A) 9 m suuntaan 229g; paaluun 966/993 48 m suuntaan 216g; paaluun 999/1020 32 m suuntaan 148g; asuinrakennuksen kaakkoiskulmaan (kartta 0, kirjaintunnus C) 73 m suuntaan 040g.

Korkeuskiintopisteen sijainti ja korkeus merenpinnasta:

Kp 1 83.5 m mpy, kojeen lukema 091.

Dokumentointi

Piirtämisessä käytettiin apuna pääasiassa piirustuskehikkoa, mutta tarpeenvaatiessa myös taittomittoja. Tasot kuvattiin mv- ja diapositiivifilmille käyttäen kinofilmikameraa ja 50 mm optiikkaa.

Löydetyistä artefakteista merkittiin muistiin seuraavat tiedot: ruutu, koordinaatit (joistakin), löytökerros ja löytöpäivämäärä. Kaikki löydöt otettiin talteen, mutta resentejä löytöjä ei luetteloitu ja ne hävitettiin tutkimuksen jälkeen.

Yhden, kerrallaan kaivetun teoreettisen yksikön muodostivat ruutu ja kerros. Ruudulle, jonka kaikki sivut ovat suorat ja teoreettinen koko 2.00 x 2.00 m, annettiin tunnus sen lounaiskulman x- ja y-koordinaatien mukaan. Joissakin tapauksissa, tutkimusalueen reunoilla, yksikkö saattoi olla pienempi.

II.3 KERROKSET, TASOT JA LÖYDÖT

Turpeenalainen kerros

Tiivis turve poistettiin kaivausalueelta lapiolla, minkä jälkeen turpeiden alapinnalle jäänyt multa (pinta- eli turvekerros) tutkittiin lastoilla rapsuttaen. Tämän jälkeen kaivausaluetta kuopsutettiin pääasiassa lastoilla ja otettiin esiin kivikerros toisensa jälkeen, keskimäärin 10 cm:n kerroksissa. Turpeen alapuolinen kerros oli ensimmäinen kaivauskerros (1), jonka alta piirrettiin ensimmäinen taso (1). Kaivettu maa-aines seulottiin käsiseuloilla, joissa verkon silmäkoko oli noin 10 mm.

Ensimmäisestä kerroksesta löytyi mm. rautainen hopeakoristeltu miekan-
^{pronssi} väistin (KM 26594:88), pronssinen kankiketjun nivelen katkelma
 (26594:13) ja pari palaa palanutta luuta (KM 26594:21).

Taso 1

Kaivausalue oli lähes kauttaaltaan humuksen kattama. Siellä täällä oli savea ja hiesua sekä moreenia läikänomaisesti, ja ruutujen 974/996-998 alueella oli laajempi moreenialue. Hiiltä ja nokea oli lähinnä kallio-
 paljastumien ja suurten maakivien kupeessa. Selviä nokimaa-alueita oli ruutujen 970/992 ja 973/995 alueella. Kerroksen 1 alta paljastui paikoin harvanlainen kiveys, joka oli selvimmillään ruuduissa 963-9646/995-996 ja 970/995-996.

Toisesta kerroksesta löytyi mm. rautakauden tyyppin keramiikkaa, pronssinpalasia ja hiukan palanutta luuta.

Taso 2

Tasoa kaksi voisi pitää eräänlaisena välitasona, sillä linjan $y = 970$ eteläpuolisella alueella edettiin varovasti eikä siellä ilmennyt erityisiä muutoksia tasoon 1 verrattuna. Linjan $y = 970$ pohjoispuolisella kaivausalueella edettiin reippaammin; tämä koskee erityisesti kaksi metriä leveää koekaistaa (ruudut 976-987/994-995), jossa todettiin olevan muuta kaivausaluetta paksumpi sekoittunut ja nähtävästi "resentti" maakerros "varsinaisten kulttuurikerrosten" päällä.

Tasossa kaksi melkein koko kaivausalue oli edelleen humuksen, noen, hiilen ja kivennäismaan sekaisen kulttuurikerroksen peittämä. Hiesua oli nyt isompina läikkinä, ja paikoin tuli esiin kellertävää ja jokseenkin puhdasta moreenia.

Ruutujen 970-971/992-995 1. tasossa esiin tullut kiveys muuttui toiseen tasoon mennessä selveämmäksi; nyt se oli tiiviimpi ja laajemmalla alueella. Se oli keskittynyt kalliopaljastumien väleihin.

Kolmannesta kerroksesta löytyi mm. rautakauden tyyppin keramiikkaa, savitiivistettä ja pronssilevyn katkelma. Palanutta luuta ei tästä kerroksesta löytynyt.

Taso 3

Kolmannessa tasossa "puhdas" peruskallio kattoi nyt yhä suuremman osan kaivausalueesta, erityisesti linjan $y = 970$ eteläpuolella. Nokimaata ja humuksen sekaista kivennäismaata oli vielä lähes kauttaaltaan siellä täällä kallionkoloissa ja kallion kupeessa. Selvää kiveystä oli ruutujen 962-965/993-996, 966-969/989-992 ja 970-971/992 alueella. Harvanlaista kiveystä ja kulttuurikerrosta alkoi näkyä myös koekaistan

pohjoispäässä ruuduissa 984-985/994.

Ruudut 974-975/996-998 kaivettiin ainoastaan tasoon kaksi saakka, koska niiden todettiin resentin maankäytön yhteydessä sekoittuneen varsin pahoin ja koska niistä ei juurikaan tullut löytöjä tai rakenteita. Ruudut 970-975/991-998 (lukuunottamatta ruutuja 974-975/996-998) ja ruudut 956-959/989-990, 960-961/992-994, 962-964/993-996 ja 965/994-996 kaivettiin pohjaan (kulttuurikerrokset kuopalle) tason 3 jälkeen.

Neljännestä kerroksesta löytyi mm. rautakauden tyyppin keramiikkaa, pronssilevyn katkelmia ja neulan katkelma nähtävästi hevosenkenkäsoljesta (KM 26594:85).

Taso 4

Tasossa 4 dokumentoitavaa oli vielä parissa kohtaa kaivausalueella, muutoin koko kaivausalue oli käytännöllisesti katsoen pohjassa. Linjan y = 970 eteläpuolisella alueella kallio peitti huomattavan osan kaivausalueesta, ja noen sekaista humusta ja kivennäismaata oli siellä täällä kallion kupeessa. Hiesu oli jo monin paikoin näkyvissä. Hajanainen kiveys kulttuurimaa-alueilla koostui nyrkin kokoisista kivistä.

Linjan y = 980 pohjoispuolisessa koekaistassa oli havaittavissa yksi kulttuurimaaläikkä (ruutu 981/994) ja selvä kulttuurimaa-alue kiveyksineen ruuduissa 984-985/994.

Taso 5

Linjan y = 970 eteläpuolisella alueella kallio kattoi yhä suuremman osan kaivausalueesta, mutta noen sekaista humusta ja kivennäismaata oli siellä täällä kallion kupeessa. Paikoin oli lisäksi hiiltä. Hiesu ja peruskallio peittivät yhdessä suurimman osan kaivausalueesta. Kiveystä oli enää ruuduissa 968-969/989.

Linjan y = 980 pohjoispuolisessa koekaistassa tasolla 4 todettu kulttuurimaaläikkä alkoi hävitä (ruutu 981/994). Kulttuurimaa-alue kiveyksineen ruuduissa 984-985/994 rajautui nyt selvästi peruskallion ja suurehkon maakiven väliin.

Yhteenveto

Kaivausalueelta (138 neliometriä) löytyi rautakautisiksi ajoitettuja esineitä/katkelmia ja ajoittamattomia pronssiartefakteja 10 kappaletta sekä rautakauden tyyppin keramiikkaa 12 kappaletta (43 g). Piiartefakteja löytyi seitsemän (15 g). Suurimman löytöryhmän "ei-resentiksi" tulkitussa aineistossa muodostavat palamattomat eläinten luut ja hampaat, 79 kappaletta (319 g) - palanutta luuta alueelta kertyi vain

seitsemän kappaletta (6 g). (Taulu 1)

TAULU 1. Löytöryhmien esiintyminen kerroksittain ja ruuduittain.

Alue 5	Rautakaut. esineet ja ajoittam. pronssiart.	Piiesineet	Rtk.tyyp. keramiik- ka	Pala- maton luu (eläint.)	Palanut luu
P	-----	-----	-----	-----	-----
1	4/52/4	3/3/2	1/3/1	23/13/3	5/4/4
2	1/1/1	2/2/2	1/15/1	35/172/7	2/2/2
3	1/1/1	1/3/1	7/22/3	8/46/1	-----
4	4/28/4	1/7/1	3/3/2	13/86/2	-----
	10/74/8	7/15/5	12/43/7	79/319/10	7/6/6

Lukusarja, esim. 4/52/4/ = 4 kpl/52 g/4:stä ruudusta.

Ajoittamisen kannalta ovat eräät metalliartefaktit - rautakauden tyy-
pin keramiikkaan ohella - keskeisimmässä asemassa.

Ensimmäisestä kerroksesta (ruutu 966/991) löytynyt kankiketjun nivelen katkelma (KM 26594:13) on valmistettu kolmea pronssivarrasta kiertämällä. Vartaan poikkileikkaus on pyöreä, pituus 33 ja halkaisija 5 mm. Pronssivartaan toisessa päässä vielä kaivaustilanteessa ollut lenkki mureni kaivajan käsissä - esine ei nähtävästi ole ollut tulessa. Kankiketjun osia on löydetty mm. Mikkelin Tuukkalan ja Räisälän Hovinsaa-
ren ristiretkiaikaisista kalmistoista.

Ensimmäisestä kerroksesta (ruutu 965/996) löytyi myös rautainen, ho-
peakoristeltu miekan ponnien alaosa (KM 26594:88). Se on muodoltaan päitä kohden litistytävä ja hieman alaspäin kaartuva. Se on lähes tasa-
leveä, mutta päät ovat hieman kapeammat kuin keskikohta. Mitat ovat 16
x 20 x 68 mm, paino 49 g.

Neljännestä kerroksesta (ruutu 987/994) löytyi mm. rautainen ja na-
voiltaan litistetty pallomainen esine (KM 26594:61), joka saattaisi
olla punnus. Sen mitat ovat 17 x 21 x 21 mm, paino 23 g. Rautaisia,
pronssilla päällystettyjä punnuksia on löytynyt Suomessa ainakin vii-
kinki- ja ristiretkiajalle ajoitettujen muinaisjäännösten yhteydestä.

Neljännestä kerroksesta (ruutu 982/995) löytyi myös neulan katkelma
(KM 26594:85), joka on mahdollisesti peräisin hevosenkenkäsolkjesta.
Hevosenkenkäsolkia esiintyy Suomessa erityisesti merovinki-ristiret-
kiajan kalmistoissa.

Kaivausalueelta löytyi myös joukko resenteiksi tulkittuja artefakteja.
Lähes kaikki myöhäiseltä historialliselta ajalta peräisin olevat löy-
döt tulivat ruudun 974/991 alueelta (2x2 m). Seuraavaksi eniten re-
senttejä löytöjä saatiin ruudusta 974/993 (2x2 m kokoinen ruutu).

Mainitut ruudut sijoittuivat sellaiselle kohdalle, johon ilmeisesti historiallisella ajalla oli kaivettu syvä kuoppa. Kuoppa erottuu selvästi leikkauskartassa; tästä voidaan myös havaita, kuinka kuoppa katkaisee rautakautiseksi tulkitun kulttuurikerroksen. (Taulu 2, kartat 14 ja 15)

Em. "pienikokoisten" resenttien artefaktien lisäksi kaivausalueelta (ruudut 976/994 ja 975/997) löytyi galvanoitua peltilevyä (lumikolan kokoinen) ja rautaputki (noin metrin mittainen).

TAULU 2. Alue 5 resentit löydöt ruuduittain ja kerroksittain v.1991

Löydön laji	X/Y	Krs	Kpl	Paino g
Rautanaula	956/989	2	1	6
Liitupiipun varren katkelma	962/989	1	1	3
Rautanaula (teoll. valm.)	973/991	3	1	6
Tiili	974/991	1	1	5
Kuona (ei rauta- tai savik.), res., (muistuttaa öljysoraa/asfalttia)	974/991	2	1	20
Rautanauvoja, -romua (muttereita)	974/991	4	us. kpl	336
Keramiikka (punasavi)	974/991	4	1	20
Kiven sirpaleita (marmorია?)	974/991	4	2	4
Keramiikka (valkea lasitus), posl.	974/991	4	2	8
Tiili (myöhäistä)	974/991	4	1	2
Kuona (ei rauta- tai savik.), res.	974/991	4	1	75
Kuona (ei rauta- tai savik.), res., (muistuttaa öljysoraa/asfalttia)	972/993	1	1	33
Rautanauvoja	974/993	3	-	11
Keramiikka (punasavi)	974/993	3	1	3
Ruosteinen rautamutteri	974/993	4	1	15
Tiili (+ laastia)	976/994	2	1	12
Tiili (+ laastia)	976-978/ 994-995	3	us. kpl	354
Metallinappi (teoll. valm.)	982/994	3	1	4
Pal. savi/tiili	986/994	4	3	3
Tiili (+ laastia)	981/995	0	2	10
Kuona (ei savi- ei rautak.), res.	975/998	1	1	14

II.4 TULKINTA

Vuoden 1991 kaivauksissa saatiin varmistettua, että Mikkelin mlk:n Kyyhkylänniemen Vanha-Kyyhkylän kaivausalueella 5 on rautakautinen muinaisjäännös. Se on joutunut myöhäisellä historiallisella ajalla ihmisen harjoittaman maankäytön kohteeksi, minkä takia osa kulttuurikerroksista ja kenties rakenteistakin on tuhoutunut.

Varsin suurelta osin rautakautinen kohde on kuitenkin säilynyt. Tämän vuoksi myöhemmän maankäytön aiheuttamat häiriintymät on ilmeisesti mahdollista erottaa rautakautisista kulttuurikerroksista, rakenteista ja löydöistä siten, että reserit muutokset ja artefakit eivät vääristä tulkintoja.

Kenttätöön kuluessa kaivausalueella ei ollut hahmotettavissa mitään selviä rakenteita, joskin paikalla todettu kiveys vaikutti paikoittelun rakenteenomaiselta. Myöskään löytökeskittymiä ei kaivauksen aikana todettu.

Tasokarttoja vertailemalla ja yhdistämällä olen kuitenkin saanut hahmotettua kaivausalueelle joitakin kiveyksiä, jotka yhdessä tietyn tyyppisten kulttuurikerrosten kanssa näyttäisivät muodostavan enemmän tai vähemmän selviä rakenteita.

Kiveys I

Kenties selvin rakenne koko kaivausalueella sijaitsee ruutujen 970-971/992-993 alueella. Kyseessä on kallion kupeesta paljastunut pyöreähkö kivikehä (kartta 17, kiveys I), jonka halkaisija on noin 1 x 1,1 m. Kivikehän keskus osoittauti kivettömäksi, mutta kulttuurikerroksessa oli runsaasti nokea ja hiiltä. Nokea ja hiiltä sisältänyt kerros rajautui mainituissa ruuduissa kiveykseen ja sen viereisen kallion kupeeseen. Kivikehän sisäpuolella ja ulkopuolella sen tuntumassa oli vaaleanharmaata hiesua - nähtävästi palamisen tuloksena. Kivikehän ja siihen rajautuvan kallion paikkeilla noki- ja hiilipitoinen kulttuurikerros jatkui jonkin verran syvemmälle kuin ympäristössä rajautuen "puhtaaseen" hiesuun. Löytöjä kivikehän alueelta ei tullut.

Hiili, noki ja palanut hiesu osoittavat, että kivikehän paikalla on pidetty tulta. Kivikehä puolestaan - yhdessä palamisjälkien kanssa - viittaa siihen, että kyseessä on yksinkertainen, kuoppamainen liesi. (Ks. kartat 17 ja 19)

Kiveys II

Vuoden 1990 kaivauksissa havaittiin ruutujen 956-968/995-996 alueella tiivis kiveys (kartat 17 ja 18, kiveys II) ja selvä noen sekainen kulttuurikerros. Kiveys oli paksuimmillaan ruuturajakohdan 967/996 tuntumassa. Pääosa kiveyksestä oli kallionkolossa siten, että kallio

rajasi sitä kolmelta suunnalta; yhdellä sivustalla oli miehennostannaisen kokoinen kivi. Kulttuurikerroksen paksuus oli ensimmäisestä tasta alimman kiven pohjalukuun mitaten noin 60 cm.

Kyseinen kiveys ja kulttuurikerrokset sekä muut kaivausalueelta vuoden 1990 koekaivauksessa havaitut seikat viittasivat siihen, että paikalla voisi olla polttokalmisto, joskaan - kuten kaivauskertomuksessa mainitsen - kohteesta ei löytynyt palanutta luuta tai muuta selvästi polttokalmistoon viittaavaa.

Silloinen kaivausala (16 neliometriä) oli kuitenkin niin suppea ja löydöt vähäiset, että muinaisjäännöksen ajoituksen ja varsinkin funktion määrittäminen oli melkoisen ongelmallista. Kuitenkin löydöt, kulttuurikerrokset, kohteen sijainti, maastonmuoto ja kiveykset (vrt. Moision Latokallion "kallionkolokalmisto" viittasivat pikemminkin kalmistoon kuin asuinpaikkaan.

Koska vuoden 1991 kaivauksessakaan ei löytynyt mitään selvästi hautauksiin viittaavaa - palanutta luuta on 154 neliömetrin alalta kertynyt vain kuusi grammaa - täytyy nyt puheena olevan kiveyksen merkitystä pohtia uudelleen ja entistä tarkemmin.

Kiveys II ei ollut aivan selvärajainen eikä rajoittunut pelkästään tuohon mainittuun kallionkoloon, vaan kiviä oli myös laajemmalla ympäristössä, tosin hajanaisesti. Huomion arvoista on, että kallionkolo ja mainitun miehennostannaisen kiven rajaamalla alueella kiveys muodostui useasta kivikerroksesta ja että muutamat kivet olivat rapautuneita. Tasokarttoja toisiinsa vertaamalla voidaan lisäksi havaita, että tasoilla 8 ja 9 kiveys ja nokimaa rajautuvat kallionkoloon ja "puhtaaseen" moreeniin; tasoilla 4 - 7 kiveys, nokimaa ja nokimaan seikainen humus rajautuvat kallionkoloon ja mainittuun miehennostannaiseen kiveen (poikkeuksena pieni osa kaivausalueen raunalla).

Tehtyjen havaintojen perusteella voidaan päätellä, kuinka po. kiveys (useammassa kerroksessa) on tehty. Ensiksi on maa-aines kaivettu kallionkolosta lähes peruskallioon saakka. Hyljesumoreenia on poistettu ainakin noin 30 cm. Kenties maata on poistettu enemmänkin juuri tältä mainitulta alueelta, mutta sen todentaminen ei ollut mahdollista, koska noensekainen kulttuurikerros ylemmissä tasoissa ulottui kiveystä laajemmalle.

Kaivamalla aikaan saatuun koloon (tasolla noin 81.39 m mpy) on tämän jälkeen kasattu pääasiassa nyrkinkokoisia kiviä. Tässä vaiheessa kiveyksen joukkoon on joutunut tai laitettu palanutta savea, saviastianpala ja eläinten palamattomia luita: palanutta savea/savitiivistettä kerroksissa 4 ja 7, keramiikkaa kerroksessa 7 ja palamatonta luuta kerroksissa 6, 7 ja 8. Luut löytyivät kiveyksen alaosasta, tasolta 81.61 alaspäin, yli 30 cm ensimmäisen kaivaustason alapuolelta.

Tasolla 81.71 m mpy kiveyksen pohjoisreunalle, missä kiveys ei rajoittunut peruskallioon, on asetettu suurehko, pitkänomainen kivi (68 x 38 x 35 cm). Sitä tukee neljä hieman isompaa kiveä (halkaisija noin 20 -

25 cm, paksuus noin 10-20 cm) tasolla noin 81.71 - 81.79. Kiviä kuoppaan ladottaessa tai heiteltäessä on sinne joutunut tai laitettu myös maa-ainesta.

Arkeologista kaivausta aloitettaessa kiveyksen paikalla todettiin noen tummaksi värjäämää humuksen sekaista kivennäismaata, jonka joukossa oli varsin ruunsaasti hiiltä. Kiveyksestä erottui ainoastaan joitakin ylimpiä kiviä, jotka kehämäisesti rajasivat nokimaata ja hiiltä sisältänyttä aluetta. Kiveyksen reuna-alueilta, ensimmäisestä kerroksesta, löytyi kolme pronssilevyn palaa ja rautainen nuolenkärki.

Korostettakoon, että kiveyksestä ei löytynyt palanutta luuta ts. mitään edes polttohautaukseen viittaavaa eikä myöskään merkkejä ruumishautauksesta.

Tehtyjen havaintojen perusteella kiveys (nro II, kartat 17-19) on ihmisen tarkoituksellisesti tekemä. Noki ja hiili sekä muutamat rapautuneet kivet ovat selvästi merkki palamisesta. Sen sijaan on vaikeampi sanoa, onko palaminen tapahtunut kyseisellä paikalla vai onko palanut materiaali kasattu kallionkoloon vasta jälkeempään - palamattomat eläinten luut saattaisivat viitata jälkimmäiseen vaihtoehtoon.

Asia ei kuitenkaan ole mitenkään varma, sillä luut löytyivät kiveyksen alaosasta, missä ne olisivat voineet säilyä tulen ulottumattomissa. Lisäksi voidaan huomauttaa, että palamattomia eläinten luita löytyy varsin yleisesti historiallisen ajan raudanvalmistuspaikkojen kivirakenteista. Edellä esitetyn nojalla olen taipuvainen kallistumaan sille kannalle, että kiveys nro II voisi olla tulisija. Rakenteellisena kokonaisuutena kiveys oli halkaisijaltaan noin 1 x 1.5 m ja paksuudeltaan 0.5 - 0.7 m.

Kiveys III

Ruutujen 970/995-996 alueella paljastunut kiveys (nro III) oli tehty käyttämällä hyväksi peruskalliota. Kallio nousee tällä kohtaa maaperästä kolmessa - neljässä kohdassa muistuttaen pienehköjä, lähekkäin olevia maakiviä. Kalliopaljastumien kupeisiin ja syvennyksiin niiden päälle oli kasattu muutamia kiviä niin, että paikalle oli muodostunut väljätkö kahdessa tasossa ollut kiveys. Sen koko oli noin 1.3 x 1.3 m, ja kiveyksen yläosa oli tasolla noin 81.86 m mpy. (Kartta 17)

Kyseisen kiveyksen kohdalla ei ollut merkkejä tulenpidosta, mutta sen sijaan sen länsipuolella, kalliopaljastuman kupeessa oli suppealla alueella runsaasti nokea ja hiiltä.

Kiveys IV

Vuoden 1990 koekaivauksessa löytyi myös toinen kiveys (nro IV, kartta 17), jossa oli hahmotettavissa mahdollisesti jotain järkipäisiä rakennetta (ruutu 966/993).

Ensimmäisessä tasossa kiveys muodosti pyöreähkön kivikehän (kaksi sisäkkäistä kivikehää) olleen halkaisijaltaan noin 1 x 1.2 m. Se muistutti edellä kuvattua kiveystä nro I. Kiveys näyttää kehämäiseltä myös yhdistelmäkartassa, mutta kehämäinen muoto ei säily selvänä; kiveyksen keskellä jää halkaisijaltaan vain noin 0.5 m kokoinen kivetön tila, joka syvemmällä menee kallion koloon.

Kiveys koostui lähinnä nyrkin kokoisista kivistä, mutta joukossa oli myös yksi isompi kivi (jotakuinkin syrjällään), jonka tukena näytti olevan muutamia pikkukiviä. Ylimmät kivet olivat tasolla noin 82.22 m mpy ja alimmat 81.80. Kiveyksessä ei ollut havaittavissa tulenpidon merkkejä.

Kiveys V

Ruudun 974/996 alueella tavattu kiveys muistutti rakenteeltaan edellä kuvattua kiveystä nro III (kartta 17). Se koostui muutamasta suuremmasta kivistä, joiden väleissä oli pienempiä kiviä ikäänkuin tilkkeenä tai tukena. Tässä harvanlaisessa kiveyksessä ei ollut havaittavissa viitteitä tulenpidosta, mutta sen sijaan paikalla näkyi merkkejä rehentistä ihmistoiminnasta.

Kiveys ruudussa 984/994

Kyseinen kiveys sijaitsi kaivausalueen pohjoispuolen koekaistassa, eikä siitä nähtävästi tullut paljastettua kuin osa. Täällä oli peruskallion kupeeseen kasattu yksi miehennostannaisen kokoinen kivi; kiven ja kallion välissä oli lähinnä nyrkin kokoisia kiviä yhdessä - kahdessa kerroksessa. Kiveykseen liittyi selvä kulttuurikerros - nokea, hiiltä, humuksen sekaista kivennäismaata -, joka syvemmällä rajautui "puhtaiseen" hiesuun erittäin selvästi.

Kivirivi A

Kiveysten nro I ja III koillispuolella ja niihin liittyen näyttäisi olleen jokseenkin suora kivirivi (A), pituudeltaan noin 4.5 - 5 m ja leveydeltään noin 1 m. Kivirivi A ja kiveys nro III on hahmotettavasti siten, että ne yhdessä voisivat muodostaa lähes suoran kulman. (Kartta 17)

Kiveykset ovat kuitenkin sen verran harvanlaisia, että ne on mahdollista nähdä toisellakin tavalla. Ruutujen 972/995-996 alueella näkyvän kalliopaljastuman ympärille esimerkiksi voi hahmottaa kiveyksen: kaksi kivikehää, joista ulommassa isompia ja sisemmässä pienempiä kiviä. Näin tehden osa kivirivistä A kuuluisi tähän kivikehään.

Kulttuurikerrokset

Kulttuurikerrosten paksuus alueella 5 (v. 1991 kaivaus)

Koordinaatti (x/y)	Paksuus (cm)	Huomautuksia
956/989	54	Pintaturvetta noin 10 cm.
958/989	36	
960/989	1	
962/989	81	Tällä kohdalla on kalliassa syvennys ja ympäröstöstä selvästi erottuvaa nokimaata kulttuurikerroksen alaosassa. Ei merkkejä esim. ruumishaudasta. Ruudusta on pari palaa rtk. keramiikkaa. (Kartat 14 & 17)
964/989	65	Tällä kohdalla on kanto.
966/989	45	
968/989	51	
970/989	47	
956/991	33	
958/991	19	
960/991	21	
962/991	28	
964/991	30	
966/991	46	
968/991	37	
970/991	41	
972/991	36	
974/991	40	
976/991	115	Resentti kuoppa (rautaromua, muttereita, tiiltä yms.), kartta 14
960/993	44	
962/993	2	
964/993	6	
966/993	32	
968/993	9	
970/993	8	
972/993	31	
974/993	40	
976/993	45	
976/994	74	Alueelle on ajettu tasoitemaata (hiekkaa & savea), kartat 3 & 15
978/994	53	-"-
980/994	56	-"-
982/994	68	-"-
984/994	57	-"-
986/994	66	-"-
988/994	55	-"-

Kulttuurikerrosten paksuus (jatkoa ed. sivulta)

Koordinaatti (x/y)	Paksuus (cm)	Huomautuksia
960/995	23	
962/995	14	
964/995	28	
966/995	17	
970/995	35	
972/995	40	
976/996	28	Alueelle on ajettu tasoitemaata (hiekkaa & savea)
978/996	47	-"-
980/996	51	-"-
982/996	48	-"-
984/996	57	-"-
986/996	51	-"-
988/996	49	-"-
962/997	57	
964/997	0	
966/997	0	
970/997	23	
972/997	29	
974/997	22	
970/999	29	
972/999	57	
974/999	21	
976/999	22	

Löydöt

Vuosien 1990 - 91 kenttätöissä on Vanha-Kyyhkylän kaivausalueelta 5 (kaivauspinta-ala 154 neliometriä) löytynyt muutamia rautakautisiksi ajoitettavia esineitä/katkelmia, ajoittamattomia pronssiartefakteja sekä rautakauden tyyppin keramiikkaa ym.

- Kankiketjun nivelen katkelma, pronssia (KM 26594:13). Kankiketjun osia on löydetty erityisesti ristiretkiaikaisista kalmistoista (mm. Mikkelin Tuukkalasta).

- Neulan katkelma, pronssia (KM 26594:85), mahdollisesti hevosenkenkäsoljesta. Hevosenkenkäsolkia esiintyy Suomessa erityisesti merovingi-ristiretkiajan kalmistoissa.

- Miekän ponnien alaosa, rautaa, hopeakoristeltu (KM 26594:83). Tämän kaltaisilla ponninalustoilla varustetut miekat näyttäisivät olevan peräisin viikinki- tai ristiretkiajalta.

- Nuolenkärki, rautaa (KM 25712:163).
- Pallomainen esine, navoiltaan litistetty, rautaa (KM 26594:61), mahdollisesti punnus. Rautaisia, pronssilla päällystettyjä punnuksia on löytynyt Suomesta ainakin viikinki- ja ristiretkiajalta.
- Rautakauden tyyppin keramiikkaa 13 kappaletta (44 g).

Yhteenveto

Vanha-Kyyhkylän muinaisjäännös (alue 5) voidaan löytöjen perusteella ajoittaa alustavasti nuoremmalle rautakaudelle. Esinelöydöt näyttäisivät viittaavan lähinnä viikinkiajan lopulle ja ristiretkiajalle.

Alueella on todettu selvästi ihmisen tekemiä rakenteita (kiveyksiä), mutta niiden merkityksen yksiselitteinen tulkitseminen ei ole - ainaakaan tutkimuksen tässä vaiheessa - mahdollista. Artefaktien horisontaalisten ja vertikaalisten löytökohtien perusteella kyseiset rakenteet voidaan ajoittaa nuoremmalle rautakaudelle.

Yksi rakenteista (nro I) vaikuttaa kivikehän reunustamalta kuoppamaiselta liedeltä (selvä kivikehä ja merkkejä tulenpidosta). Alueella on lisäksi toinen mahdollinen tulisija ((nro II). Näiden ohella kaivausalueella todettiin palamisen jälkiä parissa muussakin kohdassa.

Muiden rakenteiden (kiveykset IV ja V, kivirivi A) merkityksestä voi sanoa, että ne näyttävät vasiten tehdyiltä - muu jää arvelujen varaan. (Kartta 17)

Edellä esitetyn perusteella muinaisjäännös voisi olla yhtä hyvin kalmisto kuin asuinpaikkakin - pakanallisia uhripaikkojakaan unohtamatta. Toki on myös otettava huomioon sekin mahdollisuus, että esineet ja rakenteet voivat olla peräisin eri tyyppisistä ihmistoiminnoista.

Tähän mennessä suoritetuissa kaivauksissa eivät muinaisjäännöksen rajat tai laajuus ole vielä selvinneet, vaikka kaivausalue oli pohjois-etelä -suunnassa sentään niinkin pitkä kuin 32 m. Voidaan kuitenkin todeta, mihin saakka muinaisjäännös myöhemmän maankäytön koskemattomana voi korkeintaan ulottua:

- pohjoissuunnalla noin seitsemän metriä, minkä jälkeen vastassa on ensin hiekkatie ja sitten pelto.
- länsisuunnalla vain metri - pari, koska vastassa on ensin hiekkatie ja nurmikko (mikäli nurmikkaa tehtäessä paikalle on ajettu vain tasoi-temaata ja multaa, mahdollinen muinaisjäännös on saattanut säilyäkin).
- itäsuunnalla yhdestä kolmeen metriin, koska vastassa on pelto.
- etelässä mahdollinen muinaisjäännös olisi voinut potentiaalisesti

säilyä usean kymmenen metrin matkalla.

III Mietelmiä ja päätelmiä

Tarkastelen seuraavassa parin Vanha-Kyyhkylän löydön merkitystä suhteessa aiempiin löytöihin. Erityisesti pohdin kuitenkin sitä, mikä kyseinen muinaisjäännös voisi olla; asian vaikeaselkoisuuden takia verrataan Vanha-Kyyhkylän rakenteita ja löytöjä eräisiin kirjallisuudessa kuvattuihin kohteisiin ja esitettyihin tulkintoihin.

Pikkuisen esineistä

Vanha-Kyyhkylän kaivausalueelta 5 löydettyä esineistöä - ottaen huomioon kaivausalueen laajuuden - ei voi pitää erityisen runsaana. Tästä huolimatta löydöissä on sellaisia esineitä, jotka merkittäväällä tavalla rikastuttavat tietämystämme Kyyhkylän jo koko Mikkelin alueen rautakaudesta.

Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilanderin (1988) mukaan Savosta ei ole kuin kaksi varmaa miekkalöytöä. Näistä vanhempi, Mäntyharjun Partsinmaan miekka, on ajoitettu merovinki- ja viikinkiajan taitteeseen. Ristiinasta saatu miekka on nähtävästi ristiretkiaikainen. Lisäksi on mainittava Jorma Leppäahon kaivauksissa löytynyt miekantupenkenkäin (Kyyhkylän rauniosta 4), joka lienee 1000-luvulta.

Edellä mainittujen löytöjen joukkoon voidaan nyt lisätä Vanha-Kyyhkylästä löydetty miekanponnen alaosa.

Silminnäkijähavainnon mukaan myös Mikkelin Valkolan rautakautiselta löytöalueelta olisi tullut päivänvaloon miekka (kahva ja osa säilästä). Löytöä aiemmin esitellyt henkilö osoittautui kysyttäessä hyvin huonomuistiseksi eikä asiaa voitu varmistaa.

Paikkakunnalla liikkuu lisäksi huhuja, että Visulahden suunnalta olisi löydetty miekka joskus vuosikymmeniä sitten - tätäkään tietoa ei ole onnistuttu varmistamaan tai kumoamaan.

Toisena Vanha-Kyyhkylän esineistä voidaan vielä mainita rautainen nuolenkärki. Aikaisemmissa kaivauksissa on nuolenkärkiä löydetty Tuukkalaista 16, Moisiosista 8 ja Visulahdesta 1 kpl, mutta Kyyhkylän alueelta ei ainuttakaan.

Polttokalmisto vaiko ei?

Vanha-Kyyhkylän alueella 5 vuosina 1990 - 91 tehdyissä kaivauksissa on muinaisjäännöksestä kertynyt erittäin vähän palanutta luuta (taulu 3), mikä saattaa merkitä sitä, että kyseessä ei olekaan polttokalmisto. Palanutta luuta ei ole vielä analysoitu, joten johtopäätösten tekeminen sen osalta on mahdotonta. Palanutta luuta on koko luummäärästä 6.7% kappaleittain ja 1.7% painon mukaan laskettuna. (Ks. taulu 3)

Lisäksi on huomattava, että ainakaan miekanponnen alaosa, pronssineula (hevosenkenkäsoljesta?) ja kankiketjun katkelma eivät ilmeisesti ole olleet tulessa.

TAULU 3. Luumateriaalin esiintyminen kerroksittain (v. 1990-91)

Krs	Palamaton luu (el.) (kaikki)	Palamaton luu, vain. hampaat (el.)	Palamaton luu (el.) ei hampaata	Palanut luu (ei määrit.)	yht.
P	2/9/4.5	2/9/4.5	----	----	2/9/4.5
1	27/22/0.8	12/5/0.4	15/17/0.9	5/4/0.8	32/26/0.8
2	36/196/5.4	13/172/13.2	23/24/1.0	2/2/1.0	38/198/5.5
3	8/46/5.6	8/46/5.8	----	----	8/46/5.8
4	13/86/6.6	12/85/7.1	1/1/1.0	----	13/86/6.6
5	----	----	----	----	----
6	3/1/0.3	3/1/0.3	----	----	3/1/0.3
7	7/7/1.0	7/7/1.0	----	----	7/7/1.0
8	2/1/0.5	2/1/0.5	----	----	2/1/0.5
	98/368/3.8	59/326/5.5	29/42/1.5	7/6/0.9	105/374/3.6

Lukusarja, esim. 13/86/6.6 = määrä luufragmentteja kappaleittain/määrä luufragmentteja grammoina/luufragmentin paino grammoina keskimäärin

Koska sama ilmiö näyttää koskevan myös Kyyhkylän vuosina 1937-38 tutkittuja röykkiöitä (taulu 4) ja Moision Latokallion polttokenttäkalmistoa, pitänee asiaa pohtia hieman tarkemmin jo tässä yhteydessä.

Selvin ja tärkein osoitus haudasta tai kalmistosta on sellainen luumateriaali, joka on peräisin ihmisen luurangosta, mutta palaneen luumateriaalin fragmentaarisuus tekee lajimäärityksen vaikeaksi.

Viime aikoina on kyselty, että jos pienet luumäärät - tai suorastaan luumateriaalin puuttuminen - voidaan selittää sillä, että luut on siirretty toiseen kalmistoon, niin voidaanko sitten ihmisluiden löytymistä pitää enää ollenkaan kriteerinä hautaukselle. Ja jos hyväksytään sellainen mahdollisuus, että muinaisjäännös voi olla kalmisto ilman ihmisluuta, niin miten sitten voidaan erottaa hautaröykkiöt, kalmistot, asuin- ja pajapaikat, uhriröykkiöt ja peltorauniot? (Taavitsainen 1991)

TAULU 4. Leppäahon 1937-38 tutkitut Kyyhkylän rauniot 1-6.

No	Löydöt	Koko & rakenne	Tulkinta	Ajoitus
1	Hevosenkänkäsolki, 1, lasimassahelmi 1, rautaesineitä 2 kpl dreijattua keramiikkaa, eläinten luita (sika, hevonen, nauta, peura) rautakuonaa	0.7 x 7 x 10 m Osin reunakiveys- tä, osin palan. kiviä 1-2 krs:ssa Noki- ja hiilip. kultt. maata Kuoppaliesi osin raunion. ulkop.	Uhriraunio (1) Uhri-/hauta- raunio (2) Jätetunkio? (3)	1200-l. (1) 1000-l. loppu/ 1100-l. alku (2)
2	Palanut luu 1-2, pronssilevyn pala 1, saviastianpala 1, naskalintap. esine 1, keihäänkärki 1 ja pronssispiraali 3 kpl (yhdessä villalankaa),	0.7 x 3 x 3.5 m Päällimmäisenä kivikerros, sen alla 2x3 m laaja liesim. kiveys Latomuksen alla 2-3 cm palomaakrs	Polttohauta? (1) Miehen hauta, hautauksen luon- teesta ei var- muutta (2) Jätetunkio? (3)	900-l. (1) 800-l. loppu/ 900-l. alku (2)
3	Tappara 1, keihään- kärki 1, puukko 1, kuolaimet 2 kpl, palanutta luuta 140 g, rautakuonaa	? x 3.5 x 4 m Itäosassa palo- maakerros (+ pal. luuta & rautak.), tappara & keihäs suurehkon kiven alla	Polttohauta (1) Miehen poltto- hauta (2) Jätetunkio? (3)	1000-l. keskiv. (1) 1000/ 1000-l. alkup. (2)
4	Miekantupenkänkäin 1, hevosenkänkäsoljen katkelma 1 kpl, saviastianpaloja, kuonaa, eläinten luita	0.7 x 4 x 6 m keskiosalta, yli 10 m koko halkaisijaltaan	Polttohauta rovi- on paikalla (1) Polttohauta ro- vion paikalla (2) Jätetunkio? (3)	1000- luku (1) (2) (2)
5	Soikea kupurasolki 1, ketjulaitteen osia	? x 7 x 11 m Kolmiomainen, pari kiviker- rosta	Polttohauta (1) Naisen poltto- hauta? (2) Jätetunkio? (3)	1200-l. (1). 1100-l. (2)
6	Helmi 1, rautainen hela/nii- tinpää 2 kpl, esineiden katkelmia, dreijattua keramiikkaa, hautakuonaa runs. Palan. luuta 35 g, Eläinten hampaita 2 kpl	? x 3.5 x 6 m Kolmiomainen, 1-2 krs:ta kiviä Maa pesäkkeissä nokista ja niiden ymp. hiukan palanutta	Polttorovio ja hauta (1) Naisen poltto- hauta? rovin paikalla Jätetunkio? (3)	1200-l. (1) 900-l.- 1000-l. alkup. (2)

(1) = J. Leppäaho (kaivauskert. v. 1937-38) (2) = P.-L. Lehtosalo-
Hilander (1988) (3) = J.-P. Taavitsainen (1991)

Kuinka paljon polttohaudassa sitten pitäisi olla palanutta luuta? Ot-
takaamme yksi esimerkki, Salon Isokylän Ketohaun hauta nro 2 (joukko-
hauta).

Ketohaun hauta nro 2 on ajoitettu ajanjaksolle 200-300 jKr. Hauta on
koostunut 8x10 m kokoisesta kivilatomuksesta, joka on kasattu poltto-
rovion päälle. Polton on päätelty tapahtuneen samalla paikalla, koska
kaivauksissa löydettiin palaneita kivensirpaleita ja sellaisia luun-
kappaleita, jotka olivat kiinnittyneet maaperän kiviainekseen. Paikal-
ta löytyi myös muodottomiksi sulaneita pronssiesineitä. Esinelöytöjä
tuli runsaasti, sekä koruja että aseita; niitä oli kulttuurikerroksen
keskiosassa, 10 cm maanpinnasta, keksimäärin 30 cm syvyydessä. (Hirvi-
luoto 1983)

Latomuksen keskustassa mainitaan olleen hauraita kiviä ja hiiltä. Hie-
kassa ja sorassa näkyi selviä palamisen jälkiä. Ihmiset oli Tarja Vor-
miston (1983) mukaan poltettu todennäköisesti yhtäaikaan. Joukossa ei
ollut lainkaan eläinten luuta. Tutkitussa aineistossa on palanutta
luuta kaikkiaan 19019 g, josta on määritetty täysikavuisille kuuluvik-
si 15098.6 g.

TAULU 5. Salo, Isokylä, Ketohaka, hauta nro 2 (joukkohauta). Osteolo-
gisesti määritetty luumateriaali.

Vainajien ikä ja määrä (naisia 3, miehiä 14)	ikä ja määrä (kpl)	Palanutta luuta (g)	luuta (kpl)	Pal. luuta/ vainaja (g) keskim.	Luufr. paino g keskim.
Adultus (18-44)	17	15098.6	5472	888.1 g	2.8
Infans I (0-7 v.)	1	140.0 g	80	140.0 g	1.7
Infant (-1 v.)	1	3.4 g	8	3.4 g	0.4
	19	15242.0	5560	802.2	2.7

(Vormiston, 1983, mainitsemien tietojen perusteella)

Nykyisistä polttohautauksista tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet, et-
tä sekä miehistä että naisista kertyy palanutta luuta vähimmillään 970
g (Hermann 1975, Vormiston 1983:35 mukaan). Kokeet ovat lisäksi osoit-
taneet, ettei muinaisessa ja nykyisessä poltossa ole merkittäviä eroja
palamisen suhteen. Tauluissa 5-6 ilmoitetut palaneen luun määrät ai-
kuisia vainajia kohden ovat näin ollen kohdallaan. Kannattaa kuitenkin
panna merkeille, että lasten osalta (infant ja infans I) palaneen luun
määrät ovat huomattavasti pienemmät; tämä voi johtua paitsi luuston
kokoerosta, myös siitä, että lasten luut ovat hennompiä kuin aikuisil-
la.

TAULU 6. Salo, Isokylä, Ketohaka, hauta 2 (joukkohauta). Eri ikäryhmien osuus kaikista luuframenteista (arvio). Eri ikäryhmien osuus määrittämättömistä (3777 g) luuframenteista (määritetyn luumateriaalin perusteella tehty arvio)

Ikä-ryhmä	Vainajia kpl.	Arvio (g)	Määrit. (g)	Arv.+ määr. yht. (g)	Pal.luuta/vainaja (g) keskim.
Adultus	17	3741.3	15098.6	13839.9	1108.2
Infans I	1	34,7	140.0	174.7	174.7
Infant	1	0.8	3.4	4.2	4.2
	19	3776,8	15242.0	19018.8	1001.0

(Vormiston, 1983, mainitsemien tietojen perusteella)

Siihen, että Kyyhkylän röykkiöistä tuli erittäin vähän palaneita luita, kiinnitti ensimmäisenä huomiota kaivauksia johtanut Jorma Leppäaho. Myöhemmin on samaan asiaan ottanut kantaa P.-L. Lehtosalo-Hilander, joka pitää oikeaan osuneelta Leppäahon selitystä, että luut on haudattu jonnekin muualle. Moision Latokallion esineidenkin hän päättelee olevan ilmeisesti useasta hautauksesta, vaikka palaneita luita ei sieltä ole yhteensä edes neljänneskiloa. Lehtosalo-Hilander mainitsee useita mahdollisuuksia, joilla ilmiö voitaisiin selittää. Eräät selitysyrietykset liittyvät ruumiskalmistoihin.

Mikkelin seudulta, Tuukkalan ja Visulahden kalmistoista tunnetaan nimittäin ruumishautojen lisäksi myös polttohautoja, joista eräät ovat esineettömiä luukuoppia. Sellaisia on löydetty myös muualta päin Suomea, ja nimenomaan rautakauden lopun kalmistoista. Yhtenä esimerkkinä mainittakoon 1200-luvulle ajoitettu polttohauta Käkisalmen Suotniemessä. Kaivauksissa ruumiskalmistosta löydettiin myös kivi- ja tuhakerrosta, jonka alta paljastuneessa polttohaudassa oli puuastia ja siinä palaneita luita sekä runsas hautakalusto (Kivikoski 1961).

Savon esihistorian viimeisimmän version kirjoittajan, Pirkko-Liisa Lehtosalo-Hilanderin (1988) mukaan tällaisia "---luukätköjä" on pidetty salapakanuuden ilmauksina, hautausrituaaleihin liittyvinä tai seläisten vainajien hautoina, jotka ovat luolleet jossain muualla. Polttohautauksen jälkeen näiden luut olisi voitu kuljettaa helpoimmin kotiseudulle."

Lehtosalo-Hilander mainitsee edellisten arvelujen lisäksi vielä yhden selitysyrietyksen, jolla voisi ratkaista kertahetitolla kaksi Mikkelin rautakauden outoa ilmiötä: luukuopat ruumiskalmistoissa ja vähäisen määrä palanutta luuta polttokalmistoissa. "Koska sekä Kyyhkylän että Moision polttokalmistoissa oli niin vähän palaneita luita, nämä olivat ehkä kuljetettu toisiinsa kalmistoihin - ehkä vainajien kristityt omaiset siirsivät luut polttamisen jälkeen vihittyyn maahan ja pakanat taas rakensivat röykkiön tai latomuksen rovion jätteille. Tai ehkä jo-

ku (---) käännyttäminen on hädissään mennyt kaivamaan esi-isiensä luut kalmistoista ja kätkenyt ne kirkkomaahan. (----) Edellä olevat selitykset edellyttävät, että hyväksytään Leppäahon teoria ruumiskalmistojen kristillisestä luonteesta. Mitään selviä kristillisiin tempeleihin viittaavia rakennusjätteitä ei kuitenkaan ole tavattu."

Kivikosken ja Lehtosalo-Hilanderin ohella J.-P. Taavitsainen (1991) on pohtinut polttohautojen asemaa ruumiskalmistoissa. Hän on sitä mieltä, että pakanoille kuuluisivat sellaiset luukasat ja polttohaudat, jotka ovat yksinomaan varusteltuja hautoja sisältävissä kalmistoissa. Siihen hypoteesiin, että matkoilla kuolleet olisi poltettu ja sitten tuotu kristilliseen hautausmaahan, Taavitsainen suhtautuu kriittisesti, koska vainajien polttaminen ei ollut kristillinen tapa.

J.-P. Taavitsainen mainitsee, että Kemnmaan Valmarinniessä ja erityisesti Käkisalmen Suotniemessä kristityt jälkeläiset ovat saattaneet siirtää pakanallisesti polttohaudatut esi-vanhempansa kirkkomaahan. Molemmissa tapauksissa paikalla on ollut keskiaikainen kirkko. Valmarinniessä todettiin noin 10 polttohaudaa - ilman artefakteja -, ja ne olivat keskellä ruumishautoja, jopa niiden päällä. Näin ollen kysymys ei voi Taavitsaisen mukaan olla piilopakanoudesta.

Mikäli edellä mainitut selitysyriitykset hylätään kelvottomina, pitänee Vanha-Kyyhkylän muinaisjäännöksellekin etsiä muuta tulkintaa kuin polttokalmisto.

Toisenlaisen tulkintamahdollisuuden pohtiminen on aiheellista myös sen takia, että Vanha-Kyyhkylän alueelta 5 löydetyissä esineissä ei liene palopatinaa. Ja arkeologit taitavat olla jokseenkin yksimielisiä siitä, että nuoremmalla rautakaudella vainajat polttohautoyksissä poltettiin koruineen ja aseineen.

Tästä näkökulmasta on J.-P. Taavitsainen (1991) tarkastellut Leppäahon v. 1937-38 Kyyhkylässä tutkimia raunioita ja niiden esineistöä: "---- a brooch from cairn no. 5 at Kyyhkylä shows no signs of fire, and it cannot be from cremation (----). If it originated from an inhumation grave covered by the cairn, no other signs of such a grave have been discovered."

Ruumishautoja? Jos, niin millaisia?

Voisiko paikalla olla ruumishauta- tai hautoja? Jotta kysykseen voisi antaa vastauksen, on asian tiimoilta tarkasteltava paitsi po. muinaisjäännöstä myös erityyppisiä ruumishautoja. Tässä tapauksessa ovat kiinnostavia eritoten sellaiset ruumishaudat, joissa on todettu merkkejä myös jonkinlaisesta tulenpidosta tai palaneesta materiaalista ja kiveyksistä.

Ella Kivikosken (1961) mukaan Karjalassa on eräästä kuoppahaudasta löydetty kahden poltetun vainajan jäännökset, toisinaan on ruumishaudan pohjalla ollut hiilikerros. Nämä, sekä sellaiset tapaukset, joissa

polttamatta haudatun vainajan päällä tai yläpuolella on ollut kivilat-
tomus, ovat "---omiaan yhdistämään ruumishautaukset vanhoihin poltto-
hautaustapoihin."

Varsin mielenkiintoinen on M. Paloniemen Teuvalla tutkima ristiret-
kiaikainen haudaus. Pelastuskaivauksessa todettiin, että tasaisella
maastonkohdalla oli soikea, ympäröivästä maannoksesta erottuva alue,
ruumishauta, jonka pituus oli 1.7 ja leveys 0.6 m. Alempana oli haudan
kohdalla kivilatamus noin 0.5 m syvyydessä maanpinnasta lukien. Syvem-
mällä oli kivien väleissä hiiliä - mahdollisesti merkkeinä paikalla
poltetusta uhrivalkeasta. Löydöt olivat kivien alla tummassa maassa.
Merkeiksi mahdollisesta arkusta tulkittiin pari paikalta löytynyttä
naulaa. Kaivaja arvelee arkun olleen vielä katetun tuohilla. Mitään
luurangon jäännöksiä ei haudassa todettu, ei edes tekstiilejä. (Palo-
niemi 1960)

Löytöaineisto on varsin runsas - itse asiassa paikalta löytyi täydell-
linen hautavarustus, jossa on sekä miehen että naisen esineistöä. Vain-
ajat on ilmeisesti haudattu päällekkäin. Hautalöytö, joka on ajoitet-
tu 1000-luvun lopulle, oli yksittäinen. Sen vierestä tosin löytyi toi-
nen mahdollinen hauta, josta ei kuitenkaan tullut esineistöä. Läheis-
syydessä oli lisäksi havaittavissa tulenpidon merkkejä parissa kohtaa.

Myös Visulahdessa on tavattu sellaisia ruumishautoja, joissa on ollut
muista poikkeavia piirteitä. Kahdessa ruumishaudassa luut olivat ka-
sassa sikin sokin, pääkallo niiden keskellä; nämä ja yksi muu ruumis-
hauta olivat esineettömiä. Visulahdessa oli myös kiveyksin peitettyjä
ruumishautoja. Kiinnostavana lisänä tulkoon tässä yhteydessä vielä
mainittua, että kolmessa polttohaudassa ei ollut hautakalustoa.

Karjalassa tunnetaan Syvärin pohjoispuolelta hautalöytöjä viikinkia-
jalta; pääasiassa kurgaaneja, pari kenttäkalmistoa, lisäksi on tutkit-
tu hautakumpuja, joissa vainajat on haudattu polttamatta alkuperäisel-
le maanpinnalle tehtyyn hirsii- tai lautakehikkoon. Käkisalmen Karja-
lasta on löydetty ristiretkiajalla ajoitettuja ruumishautoja, joissa
hautakuopan pohjalla on ollut salvottu hirsikerta; vainaja on sijoit-
tettu hirsikehikon sisäpuolelle.

Pronssikaudella vainajat on usein haudattu kallio- tai maapohjalle ka-
sattuihin kiviröykkiöihin. Niitä muistuttava, mutta rautakautinen ruu-
mishauta tunnetaan Hattulasta.

Hattulan Ruskeenkärjen muinaisjäännöksen tutkineen Oiva Keskitalon mu-
kaan raunio ei mitenkään erottunut kivisestä epätasaisesta ympäristös-
tään. Röykkiö muodostui suurista maakivistä ja niiden väleihin kasa-
tuista pienistä irtokivistä. Minkäänlaista maatäytettä ei ollut, vaan
kivien raot olivat avoimet. Röykkiötä, joka oli korkeudeltaan 0.7 ja
halkaisijaltaan 4 m, peitti ohut sammalkerros. Rauniosta löytyi vain
polttamattomia, enimmäkseen täysin maatuneita ihmisluita. Keskitalon
mukaan rauniossa oli selvästi kaksi ruumishautaa, jotka olivat heti
irtokivien alla, suurten maakivien välissä, siis aivan maanpinnalla.
Niitä peitti 0.7 m korkeinen kivikerros ja kivien raoista varissut

neulas- ja sammalpuru.

Ruskeenkärjen rauniossa luut eivät tutkijan mukaan olleet yhtä tarkasti oikeilla paikoilla kuin tavallisissa maahan kaivetuissa ruumishaudoissa. "Ehkäpä vainajat oli jouduttu jotenkin tunkemaan maakivien väliin, koska kummassakin haudassa tila oli niin ahdas, ettei vainaja sopinut siihen tavallisessa suorassa asennossa. Sitä paitsi luut olivat muutenkin hajallaan." (Keskitalo 1963)

Molemmista Ruskeenkärjen haudoista löytyi kohtalaisen runsaasti esineitä, mutta saviastianpaloja rökkiössä ei ollut lainkaan. Ruskeenkärjen hautaröykkiö ajoittuu kalustonsa puolesta vuoden 1000 vaiheille.

Edellä tarkastellut ruumishaudat voidaan jakaa kolmeen ryhmään:

1) vainaja on haudattu maahan kaivettuun hautakuoppaan, joka voi olla kivi- tai puurakenteilla varustettu tai ilman niitä, 2) ruumis on asetettu alkuperäiselle maanpinnalle, mahdollisesti hirsikehikkoon, ja peitetty maakummulla, 3) vainaja on laitettu lepäämään suoraan maanpinnalle ja peitetty pelkästään kivillä.

Minkäänlaisia hautakuoppia tai edes niitä muistuttavia kuopanteita ei Vanha-Kyyhkylän kaivauksissa todettu. Kaivausalueella tosin osuttiin yhteen syvään ja muodoltaan epämääräiseen kuoppaan, jossa kulttuurikerros oli paksuimmillaan noin 115 cm. Kyseinen kuoppa osoittautui kuitenkin resentiksi; siitä löytyi mm. rautaromua, muttereita, tiiltä yms.).

Yhdellä kohtaa kulttuurikerros oli turpeen yläpinnasta lukien noin 80 cm, mutta paikalla ei havaittu mitään kuopannetta. Kyseisellä kohdalla oli kalliossa syvennys ja ympäristöstä selvästi erottuvaa nokimaata kulttuurikerroksen alaosassa. Ruudusta löytyi vain pari palaa rautakauden tyyppin keramiikkaa. Viereisessä ruudussa kulttuurikerros oli maanpinnasta lukien noin 65 cm, mutta paksuus selittyy ainakin osittain sillä, että paikalla oli vanha kanto. Täälläkään ei ollut todettavissa edes viitteitä mistään kuopanteesta.

Myös kaivausalueen pohjoispään koekaistassa todettiin paksummat kulttuurikerrokset kuin kaivausalueella yleensä. Täällä kerrosten paksuus selittyy sillä, että alueelle oli ajettu tasoitemaata (hiekkaa & savea).

Kaiken kaikkiaan voi sanoa, että Vanha-Kyyhkylän kaivauksissa ei todettu mitään merkkejä hautakuopista. Paikalla ei myöskään havaittu, että esim. puskutraktorilla olisi työnnetty maakumpareita tai kivi-röykkiöitä maantasalle; alueella ei siis ole ollut maanpinnalle ja kivi- tai maakasan alle tehtyjä hautauksia.

Edellä esiteltyjen lisäksi Suomesta ja lähialueelta tiedetään kuitenkin vielä pari kiinnostavaa ruumishautatyyppiä.

Ruijasta, Pohjois-Norjasta, tunnetaan suuri joukko hautoja, joiden

käyttöaika näyttää ulottuvan kansainvaellusajasta varhaiseen keskiaikaan. Vainajat on haudattu polttamatta tuohikääreissä selkääsentoon, joko luontaisiin luoliin tai laattakivillä reunustettuihin, pintamaahan kaivettuihin kuoppiin. Hautakalustona on ollut mm. saviastioita, metallihelyjä, ja eväitä on laitettu runsaasti mukaan: kaloja, lintuja, raavaanlihaa.

Suomen puolelta, Savukosken Mukkalasta, tunnetaan joukko saamelaisten hautoja, jotka on ajoitettu 1600-luvulle. Ruumishautaukset, yhtä lukuun ottamatta, olivat matalissa maakuopissa. Yksi vainaja oli kuitenkin haudattu pelkälle maanpinnalle ilman maa- tai kiviakatetta. Löytöinä Mukkalasta saatiin mm. rahoja, riipuksia ja erilaisia metallihelyjä.

Sekä historioitsijat että arkeologit näyttävät olevan yksimielisiä, että Savossa on asunut ja liikkunut lappalaisia vielä myöhään historiallisella ajalla, joten epäilemättä näin on ollut myös rautakaudella. Lappalaisten hautoja ei täältä kuitenkaan tunneta, mutta arkeologisten kenttätöiden yhteydessä lienee syytä pitää tämäkin mahdollisuus mielessä. Mikäli lappalaiset olisivat haudanneet vainajansa maakuoppiin ja laittaneet mukaan mahdollisesti orgaanisia hauta-antimia, olisi tällaisten hautojen toteaminen arkeologisesti vaikeata. Sama koskee myös pelkälle maanpinnalle tehtyjä hautauksia.

Vanha-Kyyhkylästä löydetty esineistö ja sen sijoittuminen kaivausalueelle ei ylipäänsä tue sellaista olettamusta, että paikalle olisi tehty ruumishautauksia. Kaivauksissa ei esimerkiksi ollut todettavissa mitään selviä löytökeskittymiä.

Rautakautinen asuinpaikka? Asuinpaikan turmelema kalmisto?

Turun Kuralassa sijaitsee viikinki- ja ristiretkiajalle ajoitettu poltto- ja ruumiskalmistoalue. Sen välittömässä läheisyydessä on rautakautinen asuinpaikka, ja paikalla on päätelty olleen useita rautakautisia rakennusten perustuksia. Talojen perustusten alueelta on löydetty hiiltä, kiveystä, liesiä, saviastianpaloja, pronssiketjua, tasavartisen soljen katkelma, rautanauvoja, mahdollinen valinmuotti; rautakuonaakin löytyi joitakin paloja, mm. yhdestä liedestä, mutta ei muita merkkejä sepän toiminnasta. Löytöaineisto koostui pääasiassa saviastianpaloista ja rautakuonasta sekä eläinten luista ja hampaista. (Hirviluoto 1960)

Erikseen mainittakoon kattilanmuotoisesta kuopasta (35x35 cm, syv. 13 cm) löytyneet palaneet luut, joista ei liene tietoa ovatko ihmisten vai eläinten (analyysi tosin on tehty). Kuopassa oli myös nokea ja savitiivistettä.

Turun Hannunniitun varhaisrautakautisen hautaröykkiön läheltä, noin neljän metrin päästä, löytyi kaivauksissa myös tulisija. Tätä kivettyä tulisijaa varten oli ensin kaivettu puoli metriä syvä maakuoppa. Vaikka tulisijan yläosan kiveys oli ilmeisesti levinnyt ympäristöön, tut-

kijat saattoivat päätellä lieden halkaisijan olleen noin 1 x 1.5 m (kuopan halkaisija oli 0.5 - 0.8 m). Liedestä ja sen ympäriltä löytyi mm. morbyn keramiikkaa. Kaivausalueelta röykkiön ja tulisijan tuntumasta löytyi lisäksi joitakin kvartsi- ja kivilaji-iskoksia, palanutta savea, palamatonta luuta ja rautakuonaa. (Laukkanen & Vuorinen 1985:40-48).

Tulisijan esiintymiseen hautaröykkiön vieressä on esitetty yhtenä todennäköisimpänä selityksenä sitä, että paikalla olisi ollut asuinpaikka yhdessä röykkiön kanssa. Toisena mahdollisuutena tutkijat ovat arvelleet, että haudan luona olisi toistuvasti valmistettu rituaalisia ateriaita.

Edellä mainituista kohteista on Kuralassa voitu hautaukset ja asuinpaikat arkeologisesti erottaa toisistaan, vaikka ne ovatkin olleet hyvin lähellä toisiaan. Hannunniitun osalta tulkinta on jo tuottanut selviä ongelmia. Entäpä sellaiset tapaukset, joissa kalmiston päälle on myöhemmin rautakaudella kenties rakennettu talo? Tai, vastaavasti, otettu asuinpaikka johonkin muuhun käyttöön? Tällaisten kohteiden tutkiminen arkeologisesti ja löytöjen sekä rakenteiden tulkitseminen on varmasti hankalaa.

Alan julkaisuissa onkin viime aikoina otettu esille se mahdollisuus, että arkeologit olisivat tehneet virhetulkintoja nimenomaan rautakautisten kalmistojen ja asuinpaikkojen suhteen: "If it can be proven that some of the cemeteries were dwelling sites or had a dual function including burials, it is no longer necessary to ponder the old question of why there are only Iron Age cemeteries in Finland but hardly any dwelling sites." (Taavitsainen 1991)

TAULU 7. Mikkelin mlk, Vanha-Kyyhkylä, Löytöryhmien esiintyminen kerroksittain ja ruuduittain alueella 5 vuosien 1990 - 1991 kaivauksissa

	Rautakaut. esineet ja ajoittam. Krs pronssiart.	Pii- esi- neet	Rtk.tyyp. keramiik- ka	Pala- maton luu (eläint.)	Pal. luu	Pal. savi/ kuona/ tiiv.	Yht.
P	1/-	---	---	2/9	---	---	3/-
1	8/-	3/3	1/3	27/22	5/4	42/92	86/-
2	1/-	2/2	1/15	36/196	2/2	40/53	81/-
3	1/-	1/3	7/22	8/46	---	6/35	23/-
4	4/-	1/7	3/3	13/86	---	4/17	25/-
5	---	---	---	---	---	---	---
6	---	---	---	3/1	---	---	3/-
7	---	---	1/1	7/7	---	1/2	9/-
8	---	---	---	2/1	---	---	2/-
	15	7/15	13/44	98/368	7/6	93/199	233 kpl

Lukusarja, esim. 7/22 = määrä artefakteja kappaleittain/määrä artefakteja grammoina

Tarkasteltaessa Mikkelin mlk:n Vanha-Kyyhkylän löytöaineistoa (alue 5) voidaan todeta, että niin artefaktit kuin rakenteetkin voisivat varsin hyvin olla peräisin asuinpaikalta. (Taulu 7, kartta 17)

Uhripaikka?

Vielä historiallisella ajalla on haudoilla vietetty muistojuhlia ja muissa tietyissä paikoissa jonkinlaisia uhrijuhlia. Esimerkiksi Mynämäeltä on 1700-luvulta peräisin oleva tieto, että kyläläiset toivat tällaisiin juhlapaikkoihin ympäristöstä kaikenlaisia ruokia ja juomia (Mynämäen kirkkoherra Antti Lizelius noin vuonna 1775, Kivikosken, 1961, mukaan). Saman kaltaisten tapojen uskotaan olleen käytössä myös rautakaudella.

Rautakautisista muistojuhlita saattavat kertoa usein hautojen päältä ja täytetemaasta löydettävät saviastianpalat ja eläintenluut. Kalmistojen on arveltu myös olleen paikkoja, missä määräjain vietettiin uhrijuhlia. Kalmistojen yhteydessä tavataan joskus haudantapaaisia röykkiöitä, joista ei kuitenkaan löydy mitään hautauksiin viittaavaa, joten niitä on epäilty kultillisiksi. Esimerkiksi Tyrvännön Retulansaa-ren rautakautisessa kalmistossa oli eräässä röykkiössä merovinklaikaikaisen keihäänkärki ja muita rautaesineitä sekä keramiikkaa. Näiden ohella röykkiöstä löytyi runsaasti kalanruotoja ja sekä koti- että riista-eläinten luita. Löydöt on yhdistetty hedelmällisyyttä ja pyyntionnelisänneen kevätjuhlan menoihin. (Huurre 1979)

Näitä uskomuksellisia asioita on Mikkelin rautautisten muinaisjäännösten tiimoilta pohtinut mm. P.-L. Lehtosalo-Hilander: "Kaikki saviastianpalat ovat polttokalmistoista tai luonteeltaan määrittämättömistä löytöpaikoista. Tuukkalan ja Visulahden ruumishautoihin astioita ei ole pantu. Niitä ei ole myöskään Kyyhkylän röykkiöstä 5, joka edellä todettiin tämän kalmiston nuorimmaksi. Tällä on tiettyä merkitystä kalmistojen ajoitusta pohdittaessa. Länsi-Suomessa eväiden hautaanpanosta luovuttiin 1000-luvun kuluessa, joten ristiretkiaikaisissa haudoissa astioita esiintyy aivan poikkeuksellisesti. Tässä Mikkelin kalmistot muistuttavat länsisuomalaisia ja poikkeavat täysin karjalaisista, joissa esiintyy patoja, pannuja, ruukkuja ja eläinten luita vielä 1200-luvulla."

"Rautakuona, jota löydetty Kyyhkylästä, Moisiosta ja Visulahdesta oli ehkä pantu kalmistoihin maagisessa tarkoituksessa. (---) Ehkä sitä on kylvetty hautoihin, jotta raudanvalmistus onnistuisi ja kyettäisiin takomaan uusia esineitä niiden tilalle jotka oli annettu vainajille." (Lehtosalo-Hilander 1988).

J.-P. Taavitsainen on suhtautunut rautakuonan maagiseen merkitykseen kriittisesti. Hän on tivannut, että pitääkö rautakuona aina selittää suhteessa yliluonnollisiin uskomuksiin. Hänen mukaansa todennäköisempi selitys olisi, että materiaali liittyy pajaan tai raudanvalmistukseen.

Olipa rautakuonan maagisuuden miten hyvänsä, niin Savosta tunnetaan lukuisia uhripaikkoja vielä myöhäiseltä historialliselta ajalta.

Julius Paasonen kertoo, että Kangasniemen Ketvellauden suussa sijaitsevassa Karhunpääsaassa riippui vuonna 1878 karhun pääkallo ja leukaluu. "Maassa yltympäri löytyikin sekä pääkalloja että leukaluita, vieläpä niitä pöyhösi korttelin syvyydestäkin ison kiven alta. Puun juurella oli iso laaka kivi ynnä monta pienempää ympyrässä."

Paasonen mainitsee Kangasniemellä myös toisen saaren "---jossa 25 vuotta takaperin niinikään kuivaneen hongan kylkeen oli naulattu karhun pääluu." Muista uhripuista mainittakoon Jousniemen Sipilän talon riihen takana oleva uhrikoivu, jonka juurelle joka Mikonpäivä piti viedä pässinpää. (Paasonen 1889).

Hirvensalmen Letrun kylästä tunnetaan saari, jossa on ollut "---nähtävänä vaivainen petäjänhänkkyrä, 4 tai 5 sylen pituinen, jota sanottiin vanhaksi uhripuuksi. Puussa, joka on ollut kuivana monia kymmeniä vuosia, on pitkin vartta kuusi kirveellä tehtyä pykälää, josta yhdessä vielä oli pedon hammas. Puun juurelta ilmestyi pöyhötellesä viljalta karhun leukoja ja hampaita. (---) Yhdessä olivat he vainonneet mesikämmentä, jonka kaadettuaan olivat pitäneet tavallisesti komeat peijaiset Letrun kylän eteläpuolella kohoovalla mäellä, mutta päälut olivat kuljettaneet saareen. Sinne oli myös ilvesten ynnä muitten petojen luita viety."

Hirvensalmella on nähtävästi ollut useita pitämyspuita eri puolilla pitäjää, ("Tämmöisiä puita näkyy ennen löytyneen muissakin osissa pitäjää---"), ja osalla niistä on ollut eri tarkoitus kuin toisilla: "Tämmöisiin puihin olivat myös entiset asukkaat naulanneet mateen, jos se sattui nuotanperiin. Jousan puolella (---) olivat he kantaneet näitten juurelle myös kalan suomukset ja sisukset. (---) Siihen olivat niinikään karhun suolet ripustaneet." "Paitsi näitä, löytyy pitäjässä toisenkinmoisia pitämys- tai pyhityspuita, joilla, mitä tuli kotieläinten, maanviljelyksen ja toisten askareitten menestymiseen, lienee ollut sama merkitys kuin edellisillä, mitä metsäotusten saannin ja kalanpyynnin onnistumiseen tuli. Vielä on niitä pystyssä (---) niinipuu tai lehmus, jonka runko on ajettu täyteen nauvoja ja jonka juurella oli tapana uhrata kaikenlaisia ruokia karhin päällä. (Paasonen 1889)

Kiinnostava tieto tässä yhteydessä on, että Ruotsin lappalaisten uhripaikkojen joukossa on kymmenkunta, joista tavanonmaisten seitojen, poron luiden ja sarvien ohella on löydetty runsaasti ristiretkiajan ja varhaisen keskiajan (1000 - 1300) metalliesineitä ja rahoja. Löytöjä mainitaan runsaiksi, mutta metalliesineitä yleensä vähäpätöisiksi ja katkelmallisiksi.

Löytöihin on kuulunut pääasiassa solkia, rengaskoruja, ketjulaitteen osia, puvun metalliosia, nuolenkärkiä ja veitsiä. Suomen yksi tunnetuimmista uhripaikoista sijaitsee Inarin Ukonsaassa: luolasta, jossa oli poronsarvia ja eläinten luita, löytyi kaivauksessa hopeafiligraa-

nikoristeinen korvarengas. (Kivikoski 1961:280)

Verrattuna edellä esitettyihin tapauksiin po. Vanha-Kyyhkylän rautakautinen muinaisjäännös kävisi varsin hyvin myös uhripaikasta. Kun otetaan huomioon, kuinka pitkään historiallisella ajalla erilaiset pakanalliset uskomukset ja tavat ovat Savossa eläneet, ei ajatus uhripaikasta ole ehkä ollenkaan mahdoton.

SUMMA SUMMARUM:

Nyt tehdyn kaivauksen perusteella Mikkelin mlk:n Kyyhkylänniemen Vanha-Kyyhkylässä (kaivausalue 5) on nuoremmalle rautakaudelle, nähtävästi lähinnä ristiretkiajalle ajoittuva muinaisjäännös. Vuonna 1990 tehdyn koekaivauksen perusteella kohde vaikutti mahdolliselta polttokenttäkalmistolta, vaikka tutkimuksissa ei silloin löytynytäkään esim. palanutta luuta.

Mainittakoon, että mm. Mikkelin Moision Latokallion polttokalmisto muistuttaa kuvausten perusteella sen kaltaisia rakenteita, kulttuurikerroksia ja löytöjä, mihin Vanha-Kyyhkylässä törmättiin.

Vuosien 1990-91 kaivauksissa on kuitenkin löytynyt vain muutama gramma palanutta luuta, ja tärkeimmissä ajoittavissa esinelöydöissä ei ilmeisesti ole palopatinaa. Näiden tosiseikkojen nojalla ei kohdetta voi perustellusti - ainakaan toistaiseksi - pitää polttokalmistona. Olenaisista olisi kuitenkin saada alueelta löydetyt palaneen luun kappaleet määritettyä osteologisesti.

Alueelta ei myöskään löytynyt mitään ruumishautauksiin viittaavaa, esimerkiksi ruumishautaa muistuttavia kuoppia. Löytökeskittymiäkään ei ollut, vaan artefaktit olivat hajallaan ympäri tutkittua aluetta; tosin ne näyttivät liittyvän kulttuurikerrokseen, kiveyksiin ja kalliossa oleviin syvennyksiin.

Kaivauksissa todettu liesi - mahdollisesti niitä on jopa kaksi - ja muut merkit tulenpidosta voivat periaatteessa liittyä kalmistoon, asuinpaikkaan tai uhripaikkaan. Koskapa paikalla ei nyt havaittu mitään kelvollisia viitteitä hautauksista, lieden (liesien) ja kiveysten voi otaksua olevan jäännöksiä rautakautisesta asuin- tai uhripaikasta. Jäkimmäisen vaihtoehdon toteen osoittaminen tosin voi olla kiven takana.

Tutkimuksen tässä vaiheessa - ennen esine- ja luuanalyysiä - voidaan löytöjen ja rakenteiden perusteella esittää alustava ja varauksellinen hypoteesi.

Kiveykset nro I ja III sekä kivirivi A saattaisivat liittyä rakennuksen perustukseen. Olettamusta tukevat seuraavat seikat: Kivirivi A (seinälinja?) ja kiveys III ovat toisiinsa nähden jotakuinkin suorassa kulmassa; kiveys IV sopisi toisen, kiveyksestä nro III lähtevän seinälinjan toiseksi ääripisteeksi; mainitut kiveykset ja peruskallio ovat toisiinsa nähden sopivalla tasolla; oletettujen seinälinjojen tuntu- masta löydettiin palanutta savea (mahdollisesti savitiivistettä); pääosa kiveyksestä sijoittuu karkeasti ottaen nyt hahmotellun rakennuksen alueelle muodostaen jokseenkin suorakaiteen muotoisen hahmon; kiveys nro I (kuoppamainen liesi) tulisi näin sijaitsemaan mahdollisen rakennuksen seinälinjojen sisäpuolella. Yhtenä olettamuksena voidaan vielä esittää, että kiveys nro II saattaisi olla rakennuksen ulkopuolinen tulisija.

Esitetyn hypoteesin varmentamiseksi tai kumoamiseksi alueella pitäisi tehdä jatkotutkimuksia. Mahdollistahan nimittäin on, että kaivaus- luetta laajennettaessa alueelta voisi löytyä selvempiä rakenteita tai sellaisia artefakteja, jotka paremmin valaisisivat muinaisjäännöksen merkitystä. Toisaalta on tietysti pidettävä mielessä, kuten jo edellä mainittiin, että rautakauden ihmiset ovat voineet harjoittaa alueella erilaisia toimintoja.

Mikkelissä 14.1.1993

Hannu Poutiainen

KIRJALLISUUTTA:

- Etelä-Savon Seutukaavaliitto 1984: Etelä-Savon esihistorialliset suojelukohteet. - Julkaisu 113.
- Hirviluoto, A.-L. 1960: Husgrunder från järnålder på Ristimäki boplatz i Kurala invid Åbo. - FM 67, 1960:41-59.
- Hirviluoto, A.-L. 1983: Gravfyndet och dess föremål. - Hirviluoto, A.-L. & Vormisto, En massgrav från yngre romersk järnålder i Isokylä, Salo, FM 90, 1983:21-34.
- Hirviluoto, A.-L. & Vormisto, T. 1983: En massgrav från yngre romersk järnålder i Isokylä, Salo. - FM 90, 1983:21-49.
- Huurte, M. 1979: 9000 vuotta Suomen esihistoriaa. Keuruu 1979.
- Itkonen, T.I. 1984: Suomen lappalaiset vuoteen 1945. Toinen osa. Porvoo 1984.
- Keskitalo, O. 1963: Viikinkiajan ruumishautaröykkiö Hattulasta. - SM 70, 1963:35-42.
- Kivikoski, E. 1961: Suomen esihistoria. - Suomen historian I osa. Porvoo 1961.
- Kivikoski, E. 1973: Die Eisenzeit Finnlands.
- Laukkanen, E. & Vuorinen, J.- M. 1985: Varhaisrautakauden jäljillä Turun Hannunniitussa. - Abca, Turun maakuntamuseo, vuosikirja 49/1985, s. 40-52.
- Lehtosalo-Hilander, P.-L. 1983: Esihistorian vuosituhanet Savon alueella. - Savon historia I.
- Paasonen, J. 1883: Muinaisjäännöksiä ja -muistoja Mikkelin kihlakunnassa. - SNYA X.
- Paloniemi, M. 1960: Ristiretkiajan hautalöytö Teuvalta. - SM 67, 1960:22-39.
- Taavitsainen, J.-P. 1991: Cemeteries or refuse heaps? Archaeological formation processes and the interpretations of sites and antiquities. - SM 98, 1991:5-14.
- Vormisto, T. 1983: Osteologisk analys av benmaterialer. - Hirviluoto, A.-L. & Vormisto, T. En massgrav från yngre romersk järnålder i Isokylä, Salo, FM 90, 1983:21-49.
- Vormisto, T. 1985: Osteologisk bearbetning av benmaterial framgrävt av den arkeologiska institutionen vid Åbo universitet 1975 - 1983. - Karhunhammas 9, 1985:135-177.

MIKKELIN MLK KYYHKYLÄNNIEMI VANHA-KYYHKYLÄ
 Kuva- ja negatiiviluettelo
 Kuvat P. Maaranen 1991

Kuva	Neg.	Aihe
1	90186	Työkuva
2	90187	Työkuva
3	90188	Tiedotustilaisuus
4	90189	Alue 5, taso 4, ruudut 982-986/994. Pohjoisesta.
	90190	Alue 5, taso 4, ruutu 980/994; kulttuurimaaläikkä. Etelästä.
6	90191	Sama kuin ed.
7	90192	Alue 5, taso 4/5, ruutu 980/994; kulttuurimaaläikkä. Etelästä.
8	90193	Alue 5, taso 1, ruudut 962-964/993-995. Pohjoisesta.
9	90194	Sama kuin ed.
10	90195	Alue 5, taso 5, ruutu 980/994; kulttuurimaaläikkä. Etelästä.
11	90196	Alue 5, taso 1, ruudut 968-974/989-991, 970-974/993. Etelästä.
12	90197	Alue 5, taso 1, ruudut 970/991-997. Lännestä.
13	90198	Alue 5, taso 1, ruudut 972/991-997. Lännestä.
14	90199	Alue 5, taso 1, ruudut 974/991-997. Lännestä.
15	90200	Alue 5, taso 1, ruudut 970/997. Lännestä.

MIKKELIN MLK KYYHKYLÄNNIEMI VANHA-KYYHKYLÄ 1991

Diapositiiviluettelo

Dia Aihe

25590 Työkuva. Päivi Maaranen lukemassa vaaituskojetta. Kuva H. Poutiainen.

25591 Työkuva. Kaivausaluetta nro 5 kaivetaan. Kuva P. Maaranen

25592 Alue 5, taso 1, ruudut 962-964/993-995. Pohjoisesta. Kuva P. Maaranen

MIKKELIN MLK KYYHKYLÄNNIEMI VANHA-KYÿHKYLÄ JA PORRASSALMEN PELTO
 H.Poutiainen 1990-1991

Yleiskartta

Mk 1:2000 100m

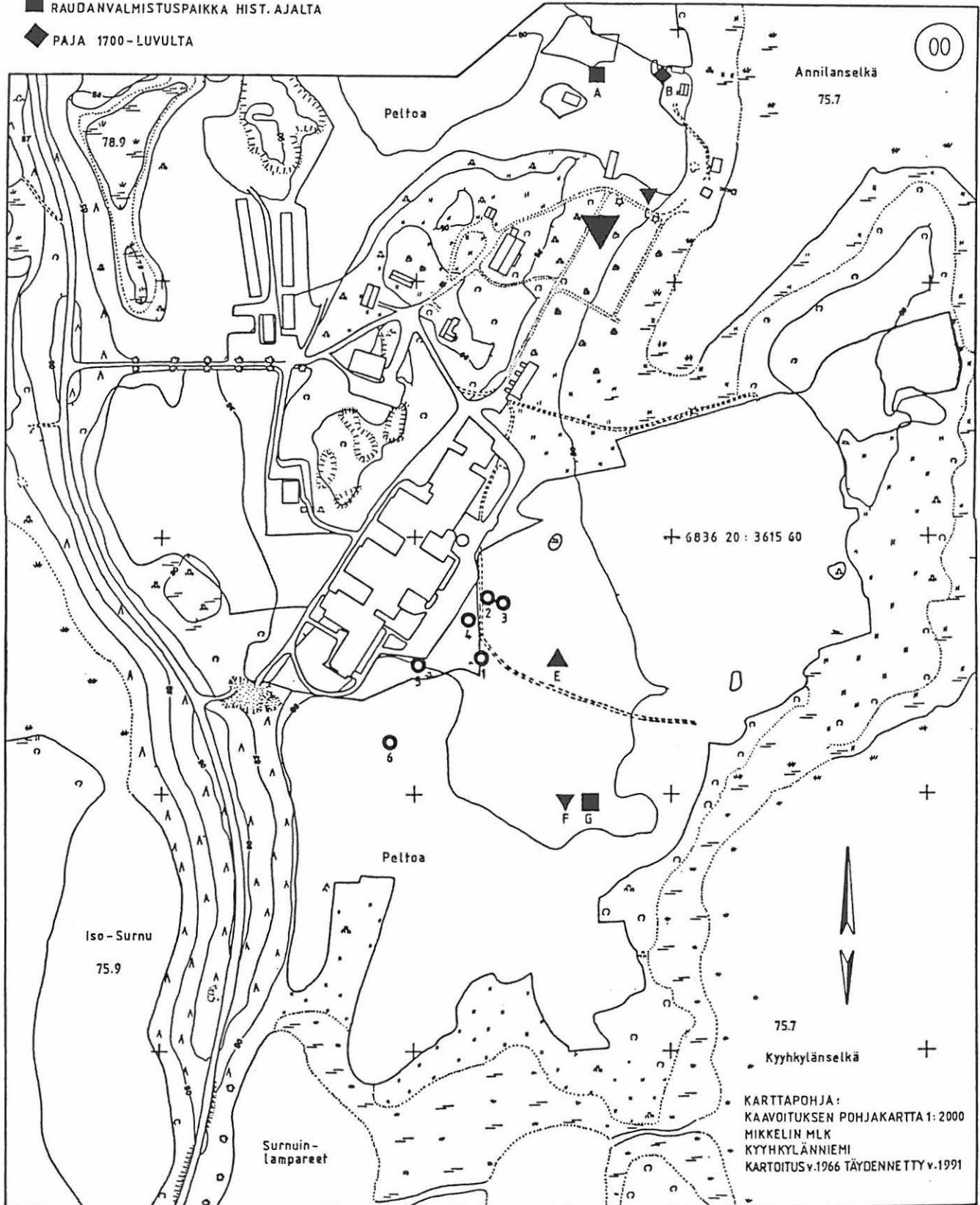
V.1937-38 TUTKIMUKSET: ○ LEPPÄAHON TUTKIMA RAUNIO

V.1990-91 TUTKIMUKSET: ▲ PRONSSINVALANTA-PAIKKA

▼ RAUTAKAUTINEN MUINAISJÄÄNNÖS

■ RAUDANVALMISTUS-PAIKKA HIST. AJALTA

◆ PAJA 1700-LUVULTA

KARTTAPOHJA:
 KAAVOITUKSEN POHJAKARTTA 1:2000
 MIKKELIN MLK
 KYÿHKYLÄNNIEMI
 KARTTOITUS v.1966 TÄYDENNETTY v.1991

MIKKELIN MLK KYYHKYLÄNNIEMI VANHA-KYYHKYLÄ

0

H. POUTIAINEN 1990

YLEISKARTTA

MK 1:1000 50 M

 KAIVAUSALUE

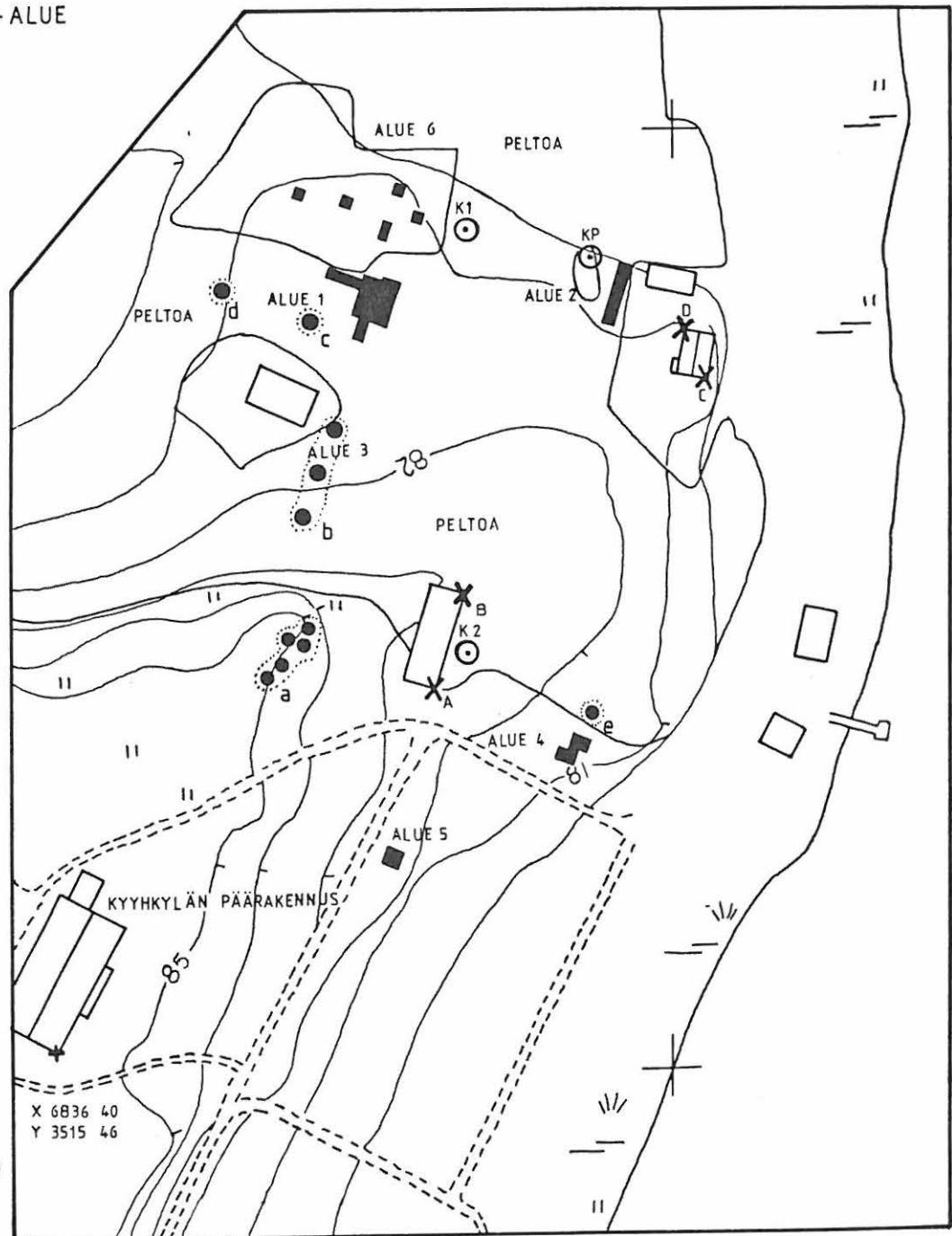
● KULTTUURIKERROS KOEKUOPASSA

⊙ K1 SUUNTA- JA ETÄISYYSMITTAUSTEN LÄHTÖPISTE

⊙ KP KORKEUS KIINTOPISTE

X A KAIVAUSALUEEN KIINTOPISTE

 a KULTTUURIMAA-ALUE

X 6836 40
Y 3515 46

KARTTAPOHJA:
KAAVOITUKSEN POHJAKARTTA 1:2000
MIKKELIN MLK
KYYYHKYLÄNNIEMI
KARTOITUS v1966TÄYDENNETTY v.1991

MIKKELIN MLK

KYYHKYLÄNNIEMI, VANHA-KYYHKYLÄ

H. Poutainen 1991

Kaivausalueet ja koekuopat 1990-1991

10 m

Piirt. T. Kirkinen

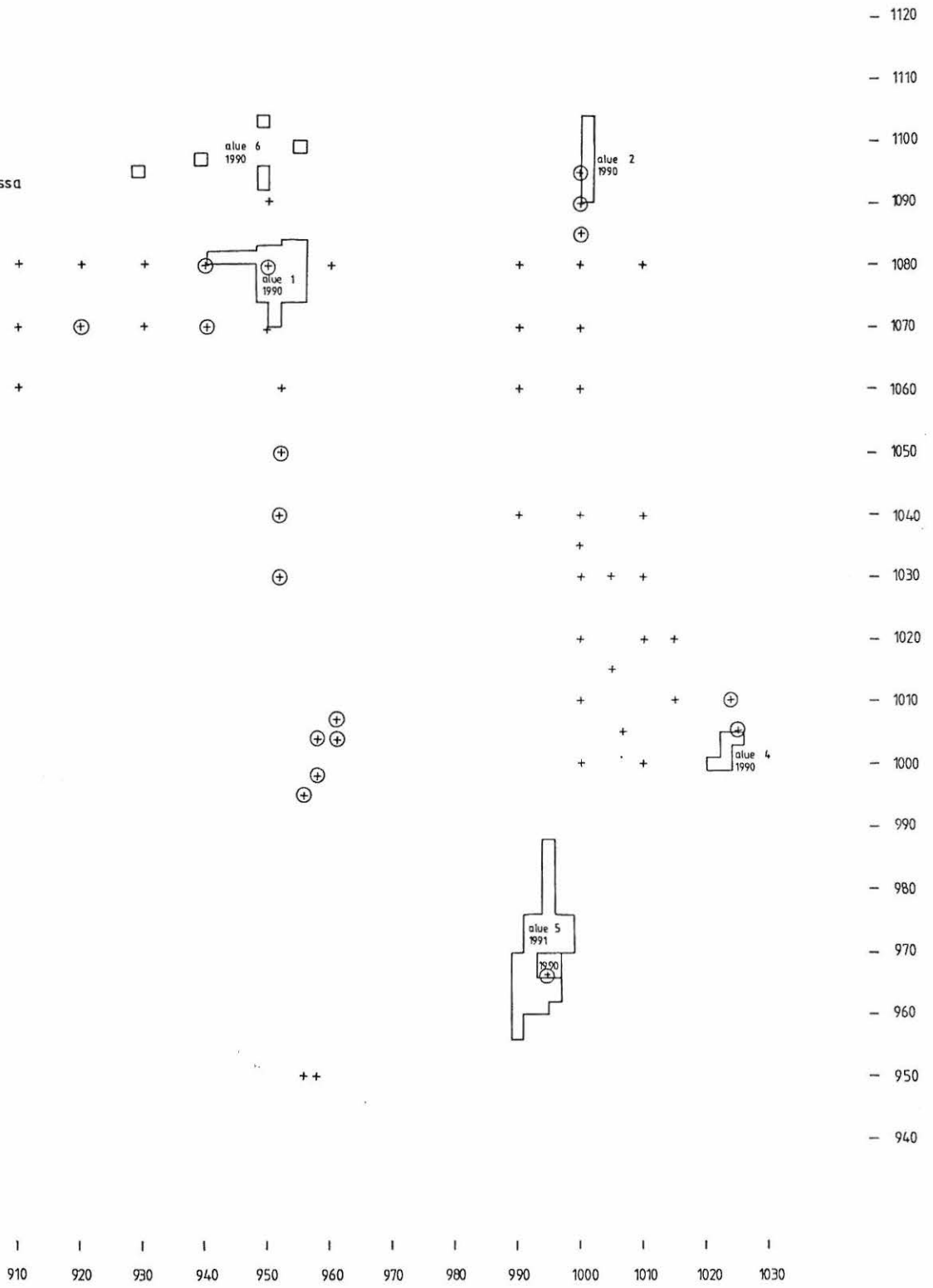
1

neulapohjainen

+ koekuoppa

⊕ kulttuurikerros koekuopassa

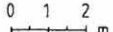
MIKKELIN MLK

KYYHKYLÄNNIEMI, VANHA - KYYHKYLÄ

H. Poutiainen 1991

Pinta- ja pohjavaaituskartta

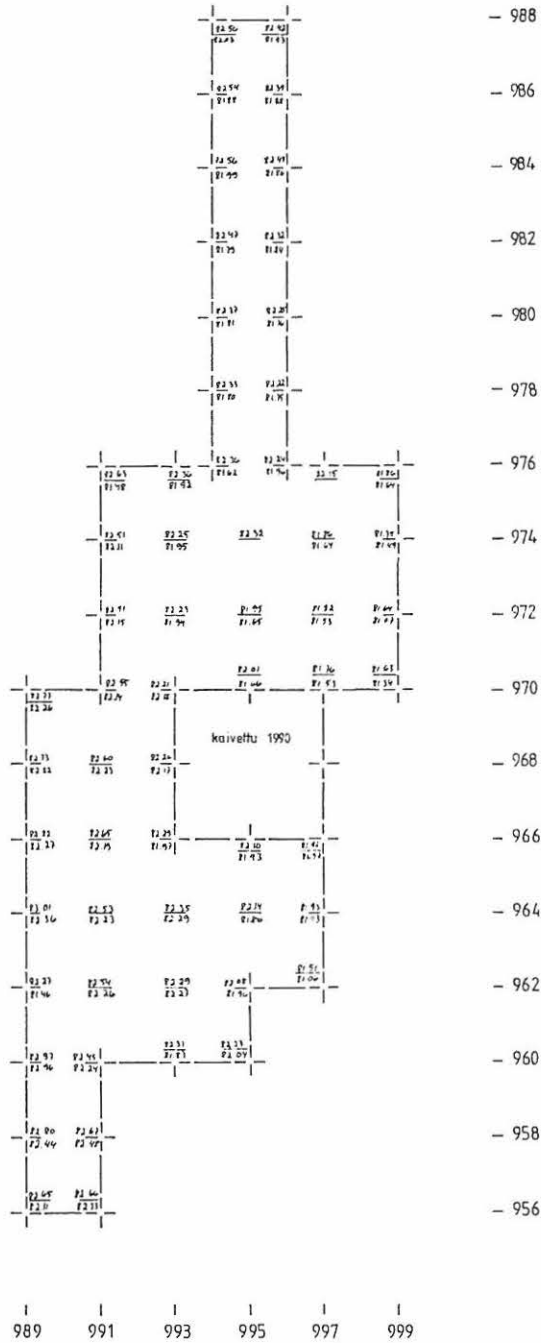
Alue 5
Mk 1:100

Kp 1 83,5 m mpy lukema 091

Luvut absoluuttisia korkeuksia m mpy

Piirt. T. Kirkinen ja H. Poutiainen

MIKKELIN MLK

KYYHKYLÄNNIEMI, VANHA-KYYHKYLÄ

H. Poutiainen 1991

3

Lähtötasovaaituskartta

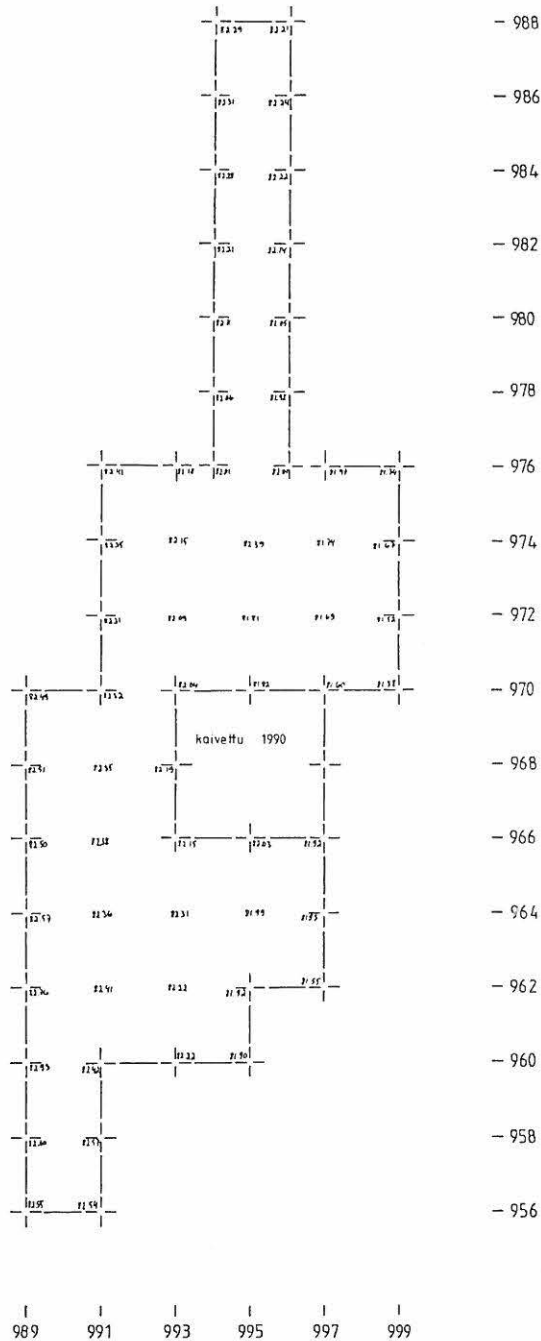
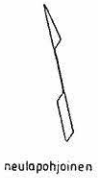
Alue 5

Mk 1:100 m

Kp 1 83,5 m mpy lukema 091

Luvut absoluuttisia korkeuksia m mpy

Piirt. T. Kirkinen

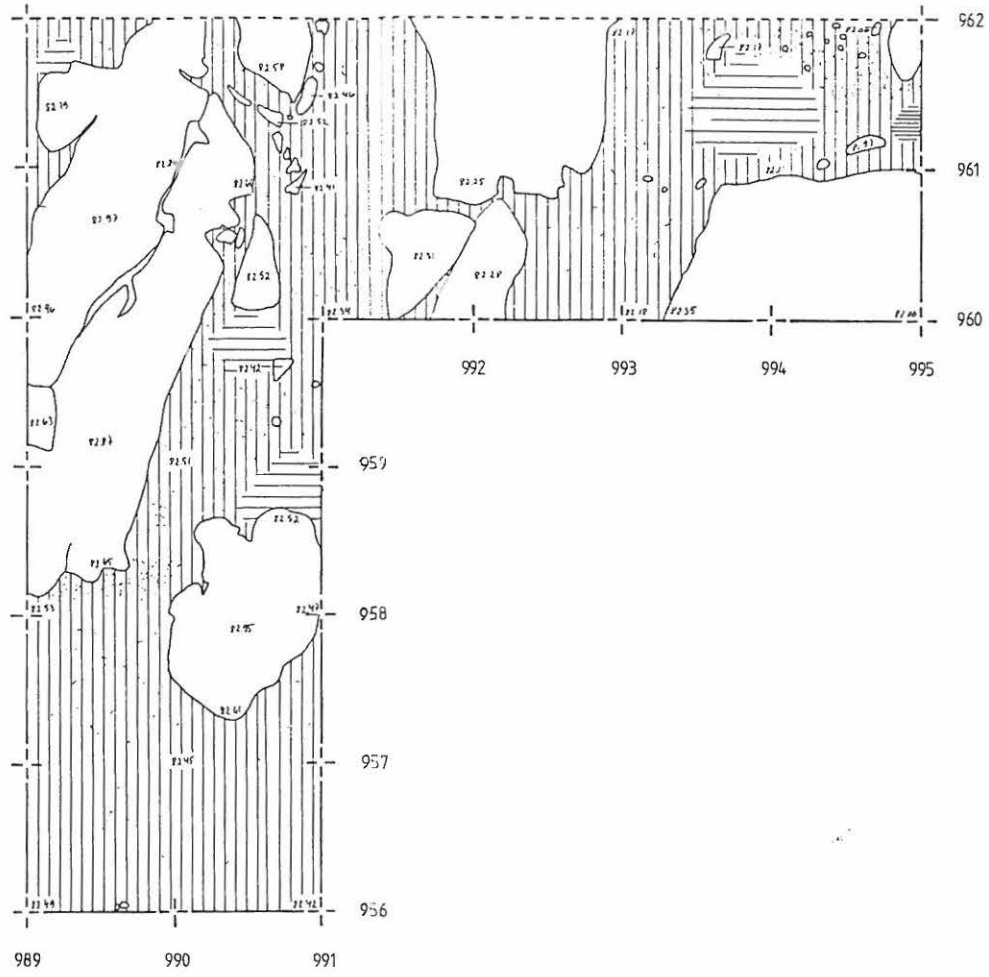

MIKKELIN MLK
 KYHKYLÄNNIEMI, VANHA - KYHKYLÄ
 H. Poutiainen 1991

Alue 5
 Luodut x= 956 - 962
 y= 989 - 995
 Aso 1.
 Mk 1:25
 p 1 83,5 m mpy lukema 091
 uvat absoluuttisia korkeuksia m mpy
 Piirt. T. Kirkinen

- humus
- siltti
- savi
- nekima
- huli
- kivi

MIKKELIN MLK
 KYHKYLÄNNIEMI, VANHA-KYYHKYLÄ
 H. Poutiainen 1991

Alue 5

Ruuduksi x= 962 - 970
 y= 989 - 997

Taso 1

Mk 1:25 1m

Kp 1 83,5 m mpy lukema 091

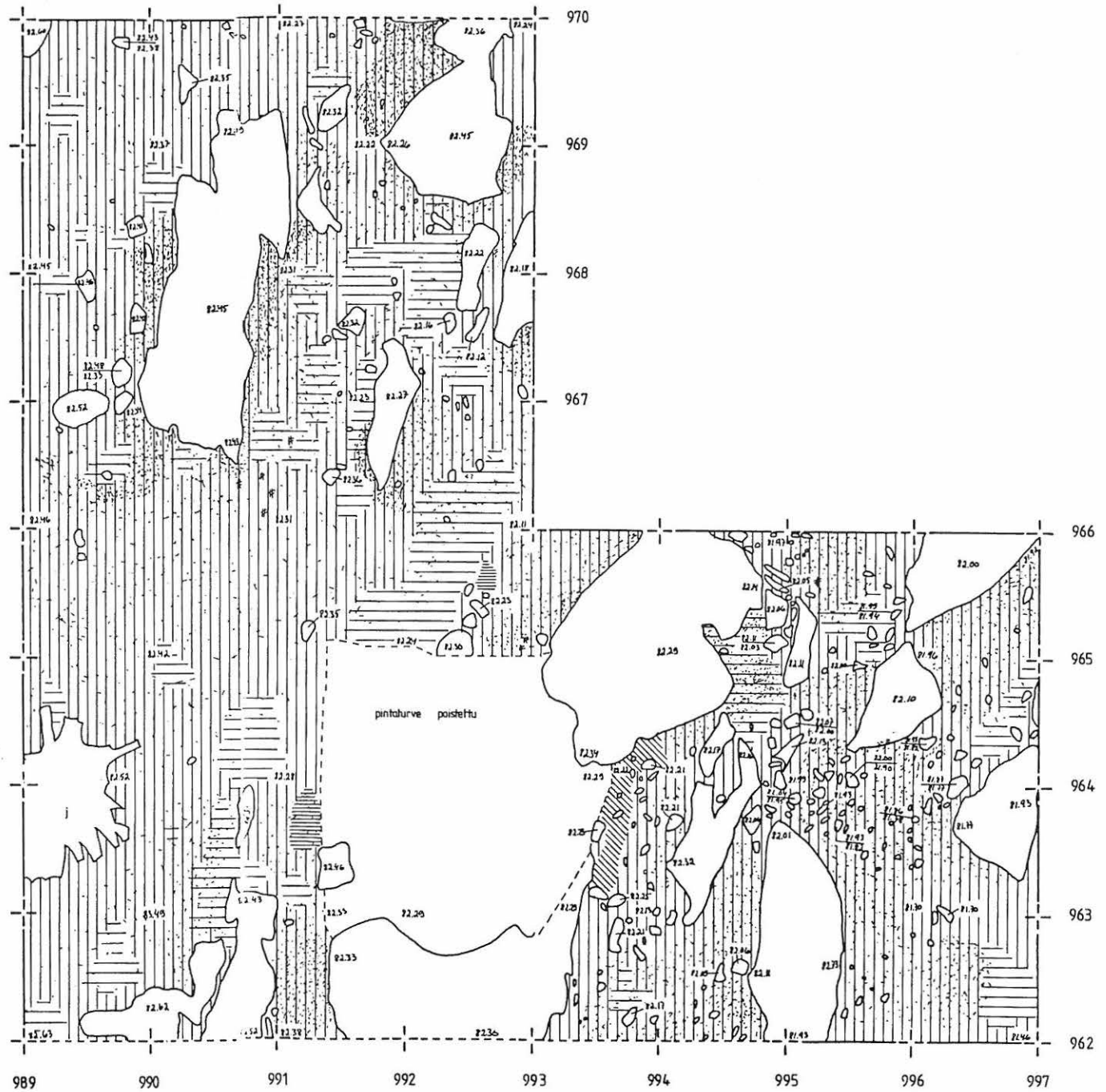
Luvut absoluuttisia korkeuksia m mpy

Piirt. T. Kirkinen

neulapohjoinen

- humus
- siltif
- savi
- moreeni
- nokamaa
- hiili
- kivi
- juuri

MIKKELIN MLK
KYYHKYLÄNNIEMI, VANHA - KYYHKYLÄ
H. Poutiainen 1991

Alue 5

Ruudut x= 970 - 988
y= 991 - 999

Taso 1

Mk 1:25 1 m

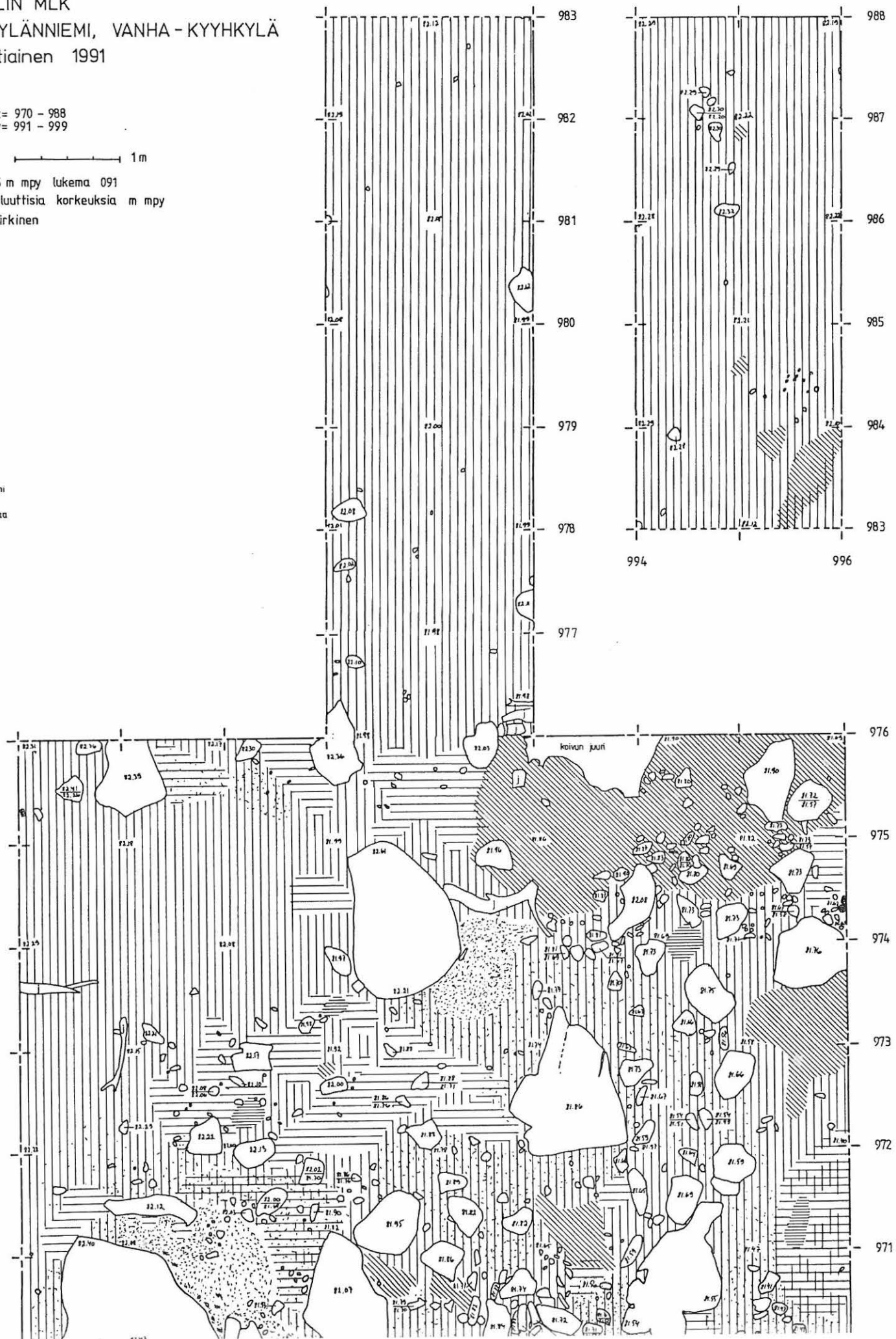
Kp 1 83,5 m mpy lukema 091

Luvut absoluuttisia korkeuksia m mpy

Piirt. T. Kirkinen

- humus
- siltti
- savi
- moreeni
- nokimaa
- hiili
- kivi
- .....

MIKKELIN MLK
KYYHKYLÄNNIEMI, VANHA - KYYHKYLÄ
H. Poutiainen 1991

Alue 5

Ruudut x= 962 - 970
y= 989 - 997

Taso 3

Mk 1:25

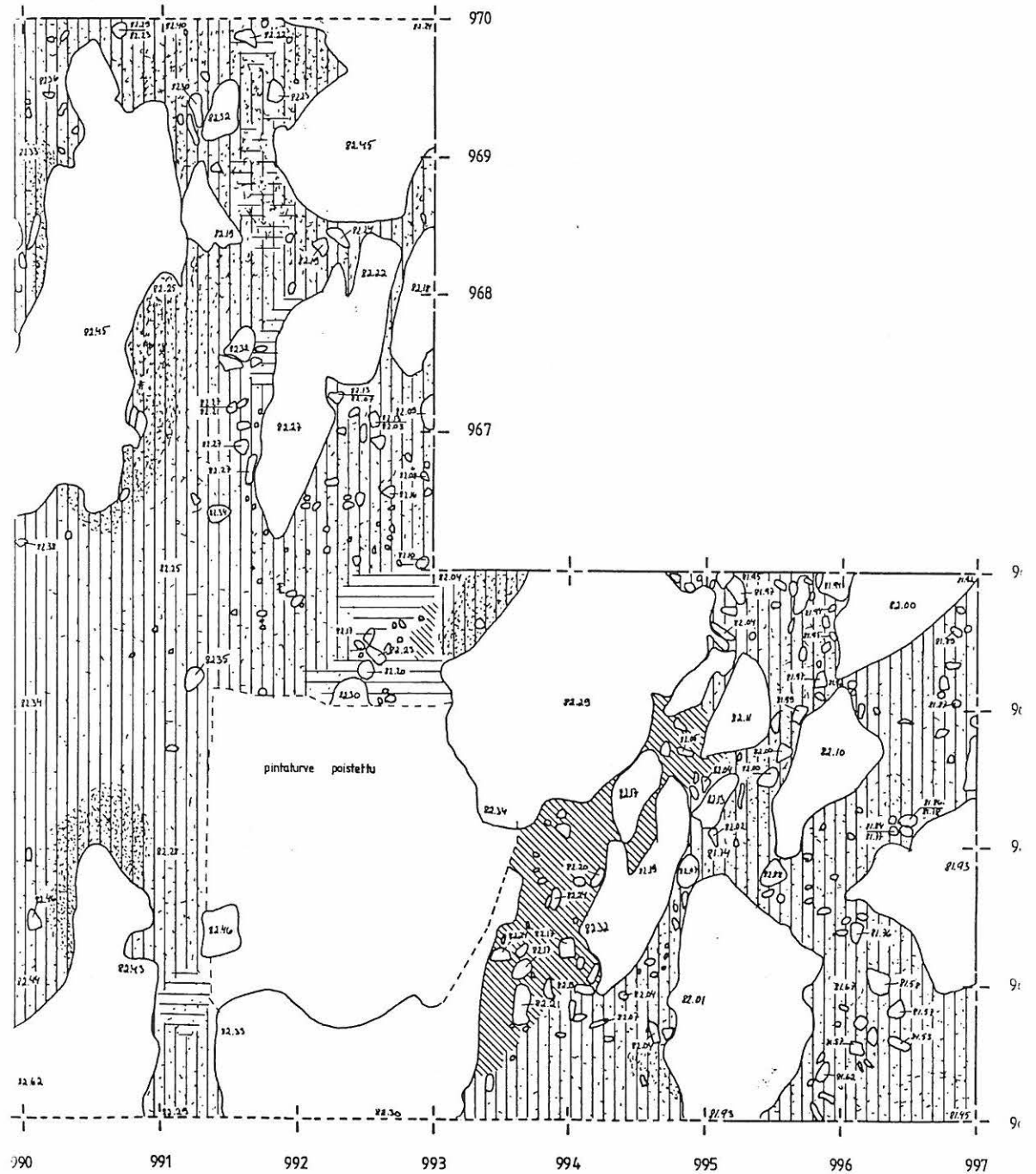
Kp 1 83,5 m mpy lukema 091

Luvut absoluuttisia korkeuksia m mpy

Piirt. T. Kirkinen

- huus
- siltti
- moreeni
- nokumaa
- hiitti
- kivi
- juuri

MIKKELIN MLK
 KYHKKYLÄNNIEMI, VANHA - KYHKKYLÄ
 H. Poutiainen 1991

Alue 5
 Ruudut x= 970 - 988
 y= 991 - 999
 Taso 3
 Mk 1:25 1m
 Kp 1 83,5 m mpy lukema 091
 Luvut absoluuttisia korkeuksia m mpy
 Piirt. T. Kirkinen
 H. Poutiainen

neulapohjoinen

- humus
- siitti
- valkea hiesu
- moreeni
- nokimaa
- hilli
- kivi
- hilti
- juuri

MIKKELIN MLK
 KYYHKYLÄNNIEMI, VANHA-KYYHKYLÄ

H. Poutiainen 1991

Profiilikartta

Alue 5

x= 956/y=991-989

x= 956-970/y=989

x= 970/y= 989-991

x= 970-976/y= 991

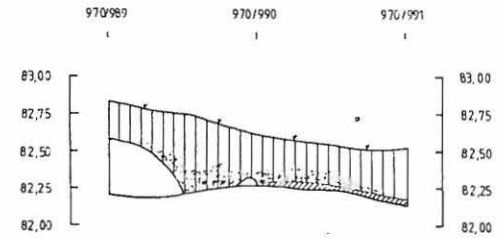
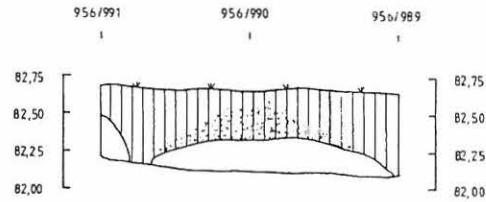
Mk 1:25 1 m

Kp 1 83,5 m mpy lukema 091

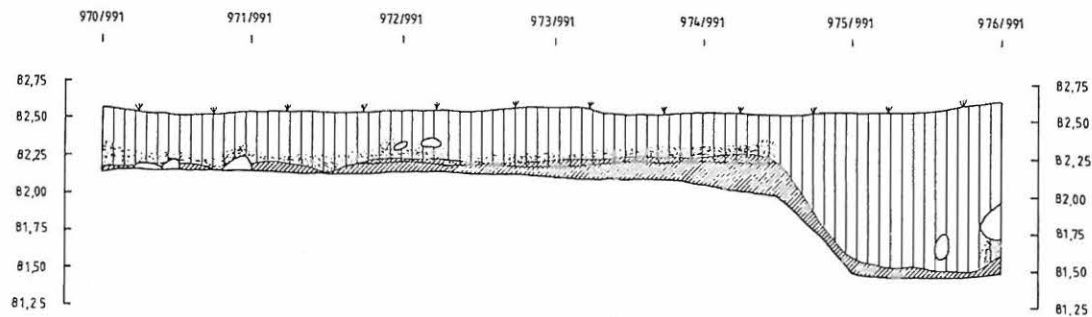
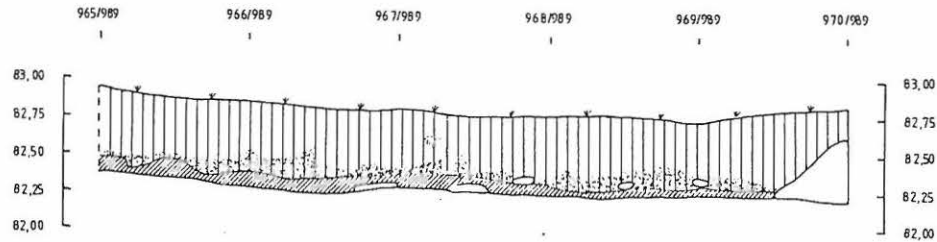
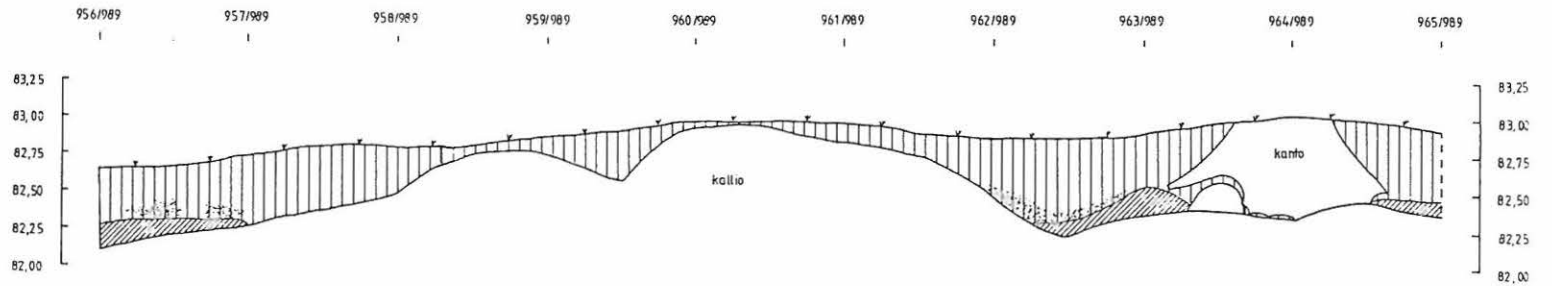
Luvut absoluuttisia korkeuksia m mpy

Piirt. H. Poutiainen

- humus
- siltä
- sekoitunut siltä
- hiekka
- savi
- nokimaa
- hili
- kivi, kallio

14

MIKKELIN MLK KYYHKYLÄNNIEMI, VANHA-KYYHKYLÄ

H. Poutainen 1991

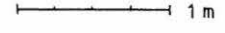
Profiilikartta

Alue 5

x= 976/y=991-994

x= 976-988/y=994

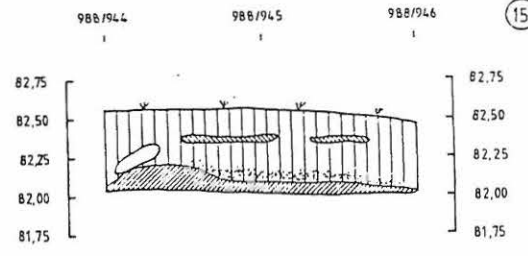
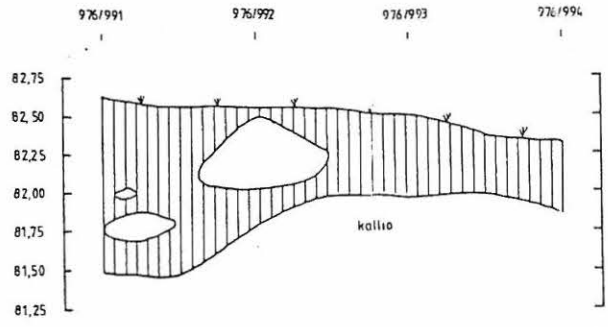
x= 988/y=994-996

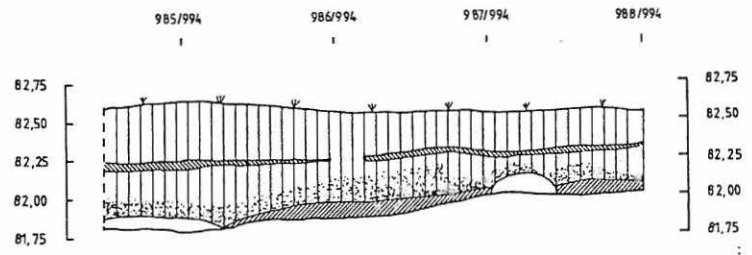
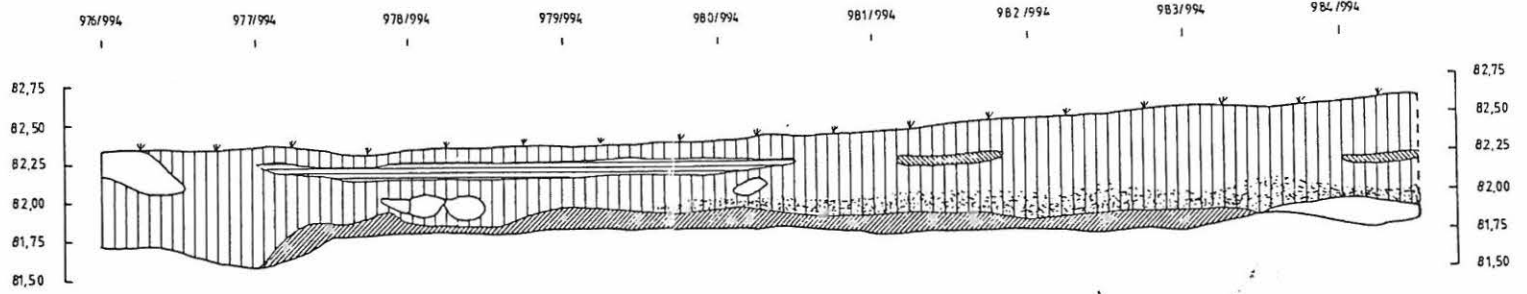
Kp 1 83,5 m mpy lukema 091

Luvut absoluuttisia korkeuksia m mpy

Piirt. H. Poutainen

- humus
- siltti
- sekoittunut siltti
- hiekka
- savi
- nokima
- hilli
- kivi, kallio

MIKKELIN MLK KYHHKYLÄNNIEMI VANHA - KYHHKYLÄ

H. POUTIAINEN 1991

Alue 5

Pintavaaituskartta

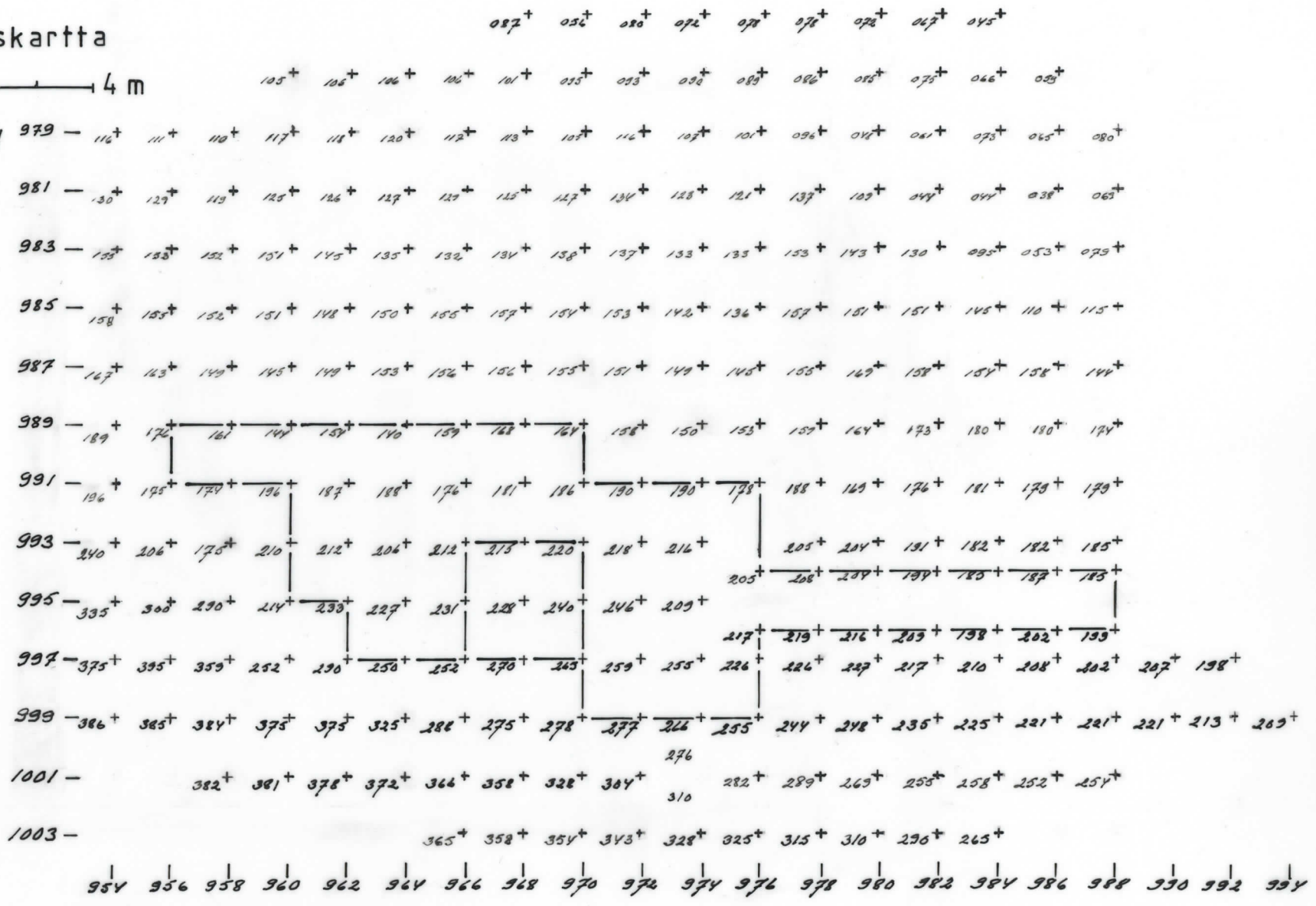
Mk 1:200 4 m

Kp 1 83,5 mpy

lukema 091

Piirt.

T. Kirkinen

MIKKELIN MLK KYYYHYLÄNNIEMI
 VANHA-KYYHYKYLA
 H. POUTIAINEN 1991
 Alue 5 (osa)
 Yhdistelmäkartta tasot 1-9/kiveys
 Löytökartta

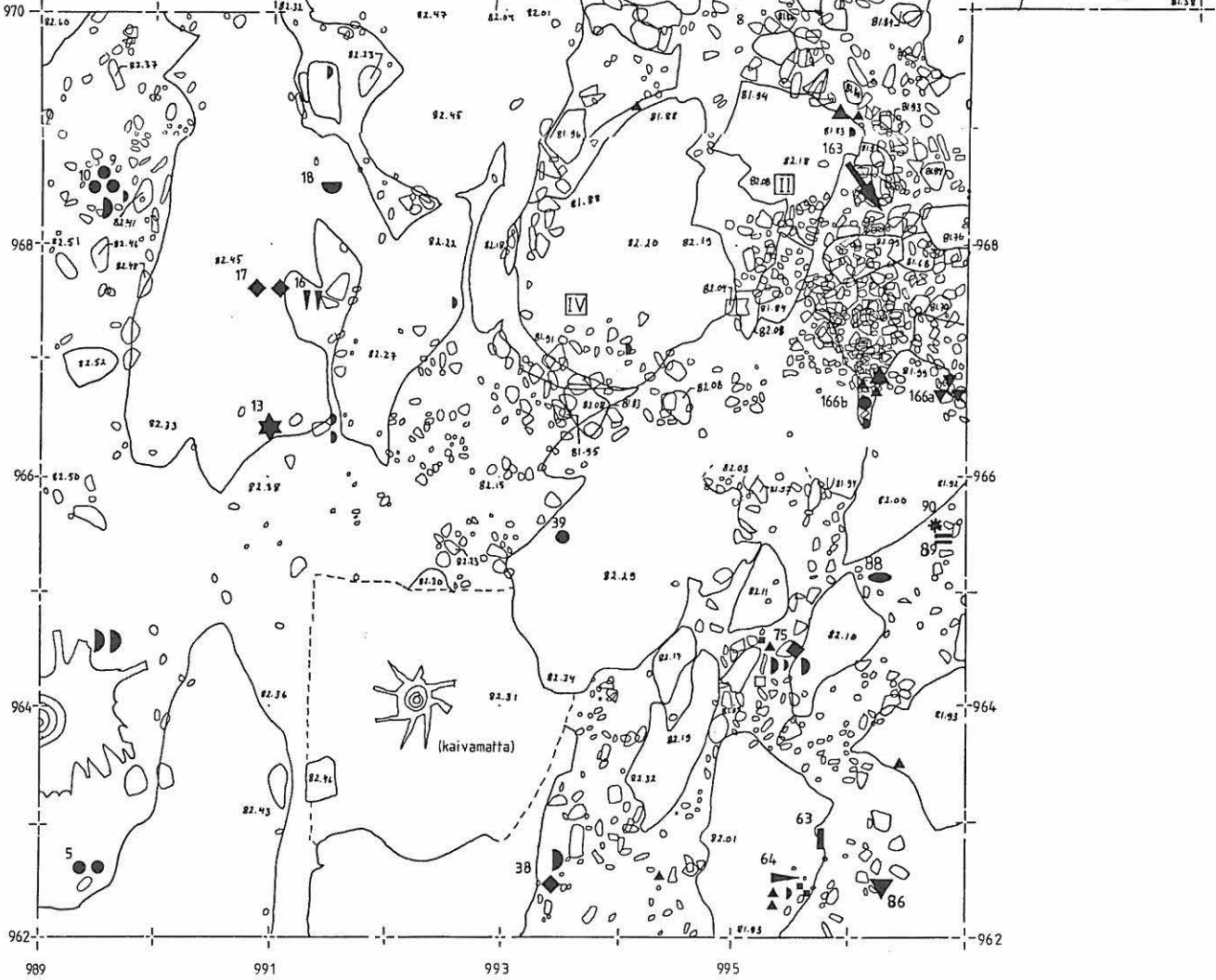
- Miekanvästint
- Nuolenkärki
- Kankikeijun kakkela
- Pronssivarrasta
- Pronssilevyä
- Puukilukon osa
- Veitsen(?) kakkela
- Vyösolki
- Granaatti(?)kide

- Keramiikkaa
- Piitä
- Palanutta savea 1-10 yli 10g
- Savikuonaa
- Rautakuonaa
- Palanutta luuta
- Palamaton luuta (eläin) 1-10 10-50 yli 50g
- Hammasta (eläin) 972

KM 26594 alanimerot 5-98
 KM 25712 alanimerot 163-

1 m

MIKKELIN MLK KYYHKYLÄNNIEMI VANHA-KYYHKYLÄ
H. POUTAINEN 1991

Alue 5 (osa)

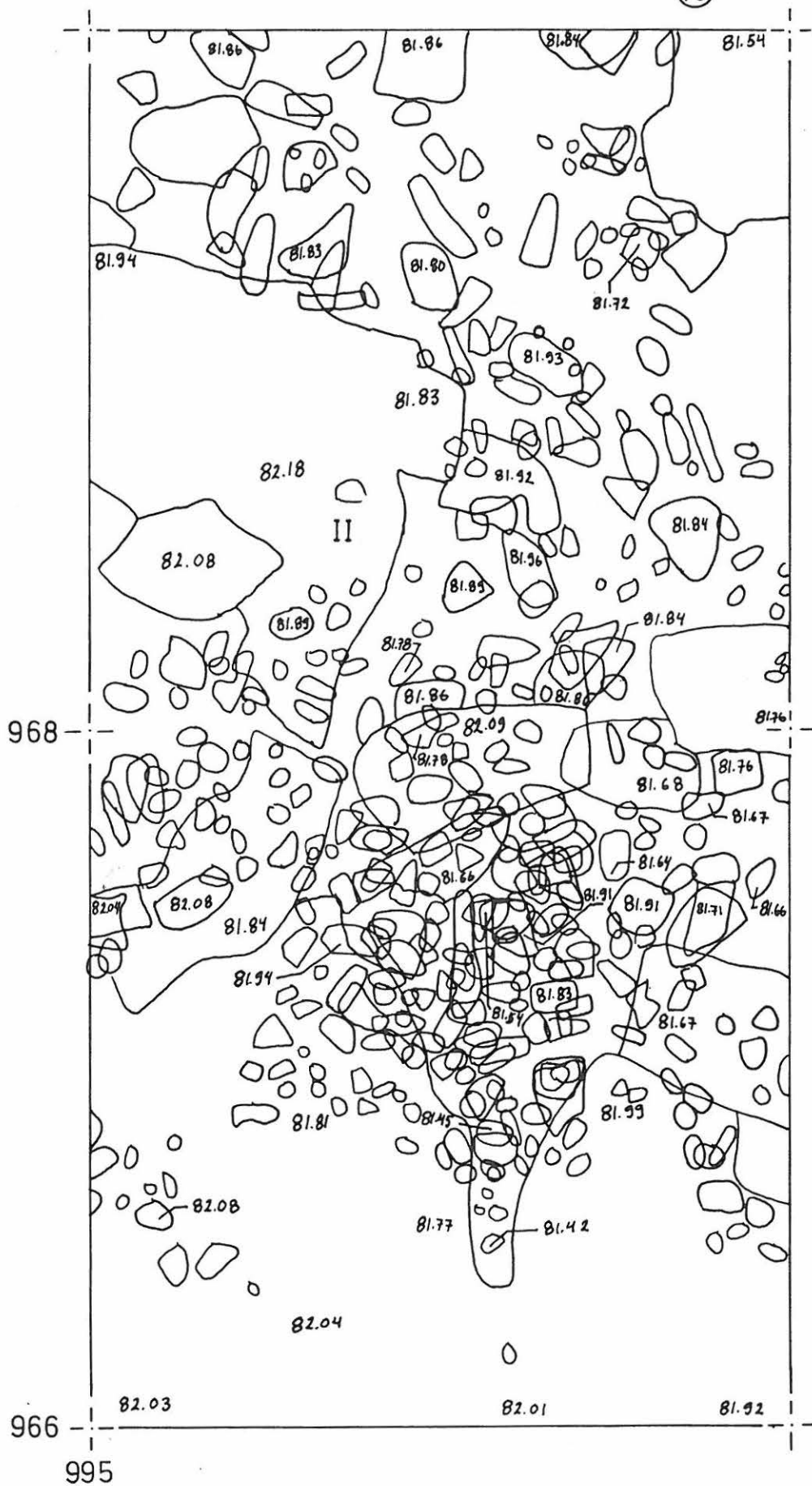
Yhdistelmäkartta (tasot 1-9)

Kiveys II

18

0.5 m

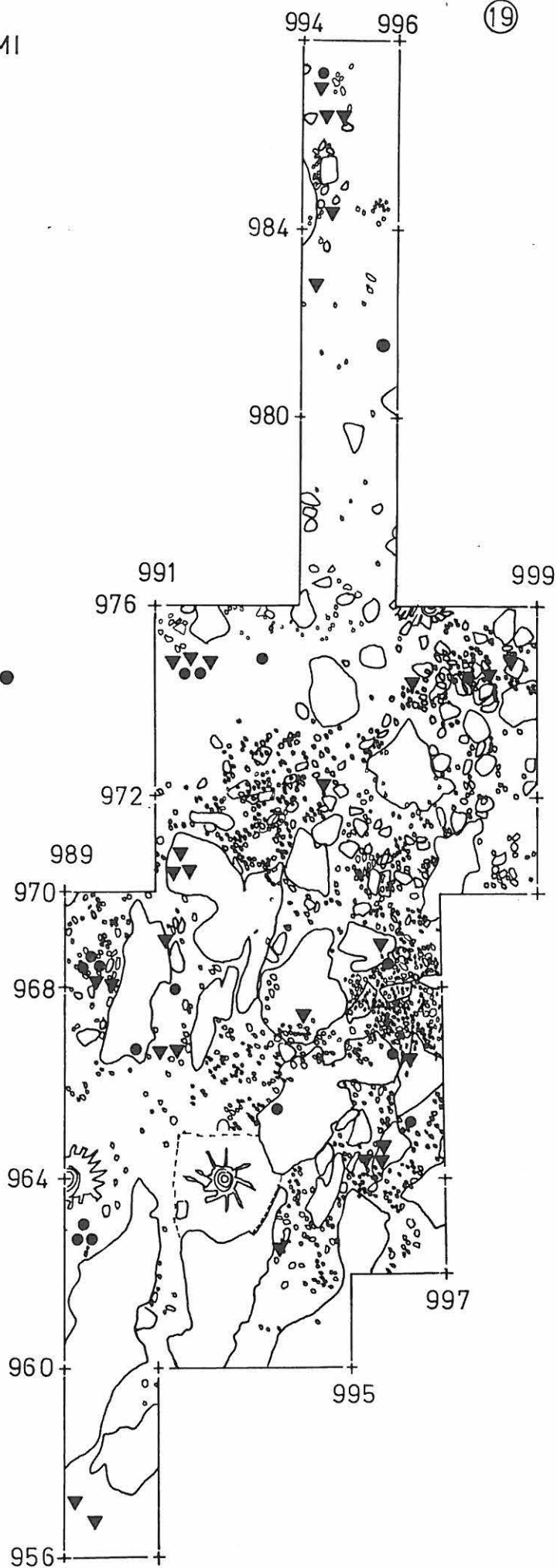
MIKKELIN MLK KYYHKYLÄNNIEMI
VANHA-KYYHKYLÄ
H.POUTIAINEN 1991

Alue 5 (1990-91)
Yhdistelmäkartta (tasot 1-9)
Kiveys

— 2 m

Rautakautiseksi ajoitettu artefakti ●
Palanutta savea / savitiivistettä ▼

MIKKELIN MLK KYYHKYLÄNNIEMI VANHA-KYYHKYLÄ

H. Poutiainen 1991

1. TYÖKUVA, ALUE 5.

F. 90186

2. TYÖKUVA, ALUE 5.

F. 90187

P. MAARANEN 1991

F. 90198

F. 90197

F. 90199

11.-13. ALUE 5, TÄSÖ 1,
RUUDUT 970 - 974/991 - 997.
LÄNNESTÄ.

P. MAARANEN 1991

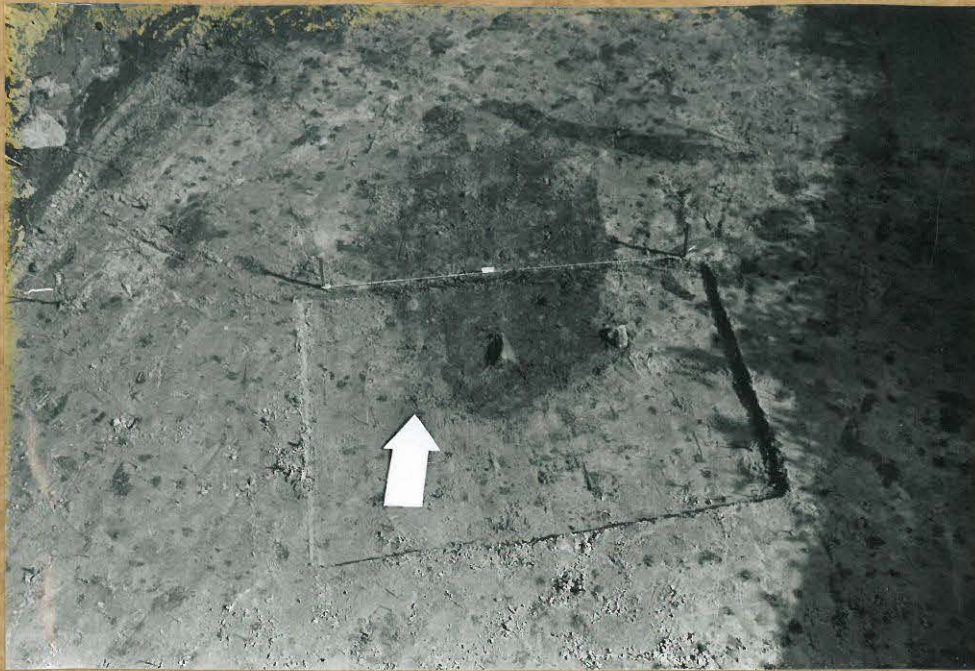
F. 90194

9. ALUE 5, TASO 7,
RUUDUT 962-964/
993-995.
POHJOISESTA.

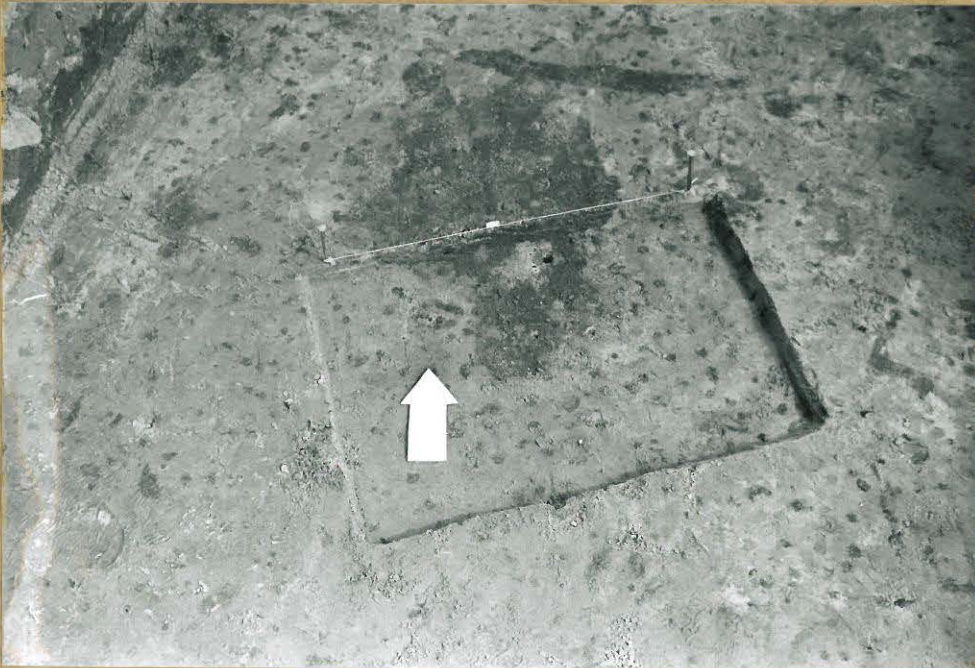
F. 90196

10. ALUE 5, TASO 7,
RUUDUT 968-974/
989-991, 970-974/993
ETELÄSTÄ.

F. 90191

6. ALUE 5, RUUTU
980/994, TASO 4/5
KULTTUURI, MAALÄIKKÄ
ETELÄSTÄ

F. 90192

7. SAMAN KUIN ED.
TASO 5.

F. 90193

8. ALUE 5, RUUDUT
962-964/993-995,
TASO 7. PÖHJOISESTÄ

F. 90188

3. TIEDOTVASTILAKISUUS

F. 90189

4. ALUE 5, TASO 4,
RUUDUT 982-986/994
POHJOISESTA

F. 90190

5. ALUE 5, TASO 4,
KULTTUURIMAALÄIKKÄ,
RUUTU 980/994
ETELÄSTÄ.

92016: 1	Ruotsi	Kristiina	kuusinainen 1633-1644 vsl. epäs.	SM 119-130	Porrassalmen pelto 1991 l.n:o 10 alue 2 ruutu krs	x=6836 44 y=515 46 z=n. 90
92016: 2	Ruotsi	Kaarle XI	2 äyriä 1665	SM 209c	Porrassalmen pelto 1991 l.n:o 6 alue 1 ruutu 562/469 krs pinta	
92016: 3	Ruotsi	Kaarle XI	1/6 äyriä 1676	SM 366	Porrassalmen pelto 1991 l.n:o 11 alue 2 ruutu krs löyt. Peter Ruhso	x=6836 44 y=515 46 z=n. 90
92016: 4	Ruotsi	Kaarle XII	1 hr.taaleri 1718 "Iupiter"	SM 217a	Porrassalmen pelto 1991 l.n:o 2 alue 1 ruutu 494/457 krs	z=260
92016: 5	Ruotsi	Ulrika Eleonora	1 kr.äyri 1720	SM 25a	Porrassalmen pelto 1991 l.n:o 12 alue 2 ruutu krs löyt. Peter Ruhso	x=6836 y=515 z=80-85
92016: 6	Ruotsi	Ulrika Eleonora	1 kr.äyri 1720	SM 25 (b?)	Porrassalmen pelto 1991 l.n:o 7 alue 1 ruutu 485/476 krs pinta	

92016: 7	Ruotsi	Ulrika Eleonora	1 kr.äyri 1719-1720 vsl. epäs.		Porrassalmen pelto 1991 <i>l.n:o</i> 4 <i>alue</i> 1 <i>ruutu</i> 506/460 <i>krs</i> pinta	
92016: 8	Ruotsi	Fredrik I	1 hr.äyri 1747	SM 335	Porrassalmen pelto 1991 <i>l.n:o</i> 3 <i>alue</i> 1 <i>ruutu</i> 484/460 <i>krs</i> 1	
92016: 9	Ruotsi	Fredrik I	1 hr.äyri 1748	SM 336	Porrassalmen pelto 1991 <i>l.n:o</i> 5 <i>alue</i> 1 <i>ruutu</i> 475/466 <i>krs</i> pinta	
92016: 10	Ruotsi	Fredrik I	1 kr.äyri 1724	SM 346b	Porrassalmen pelto 1991 <i>l.n:o</i> 1 <i>alue</i> 1 <i>ruutu</i> 484/456 <i>krs</i> 1	
92016: 11	Ruotsi	Fredrik I	1 kr.äyri 1724-1726 vsl. epäs.	SM 346-348	Porrassalmen pelto 1991 <i>l.n:o</i> 8 <i>alue</i> <i>ruutu</i> ? <i>krs</i> pinta	
92016: 12	Ruotsi	Fredrik I	1 kr.äyri 1724 erittäin kulunut, vsl. määritetty vaakunakilven leveyden perusteella	SM 346a	Porrassalmen pelto 1991 <i>l.n:o</i> 12 <i>alue</i> 2 <i>ruutu</i> <i>krs</i> löyt. Peter Ruhso	x=6836 44 y=515 46 z=90

92016: 13	Ruotsi	Adolf Fredrik	2 hr.äyriä 1760	SM 169	Porrassalmen pelto 1991 l.n:o 15 alue 2 ruutu krs löyt. Peter Ruhso	x=6836 y=515 z=80-85
92016: 14	Venäjä	Aleksanteri I	2 kopeekkaa 1811 Pietari raham. PS	Brekke 266	Porrassalmen pelto 1991 l.n:o 9 alue 2 ruutu 577/456 krs pinta	
92016: 15	Ruotsi?		1 kr.äyri? 1719- ? täysin kuvattomaksi syöpynyt AE-raha		Porrassalmen pelto 1991 l.n:o 13 alue ruutu krs löyt. Peter Ruhso	x=6836 44 y=515 46 z=90